

VASA UNIVERSITET

Enheten för marknadsföring och kommunikation

Utbildningsprogrammet för språkbadsundervisning

Salla Niemi

De inhemska språken hos förstavårdspersonalen vid Österbottens
räddningsverk – en fallstudie om språkanvändning, språkfärdigheter och
inställningen till språk och tvåspråkighet

Vasa 2020

INNEHÅLL

TIIVISTELMÄ	5
1 INLEDNING	7
1.1 Syfte	8
1.2 Material	11
1.3 Metod	16
2 ÖSTERBOTTEN SOM SPRÅKREGION	18
2.1 Språkförhållanden i Österbotten	18
2.2 Språkfördelningen vid Österbottens räddningsverk	19
2.3 Språkfördelningen vid Vasa sjukvårdsdistrikt	23
3 SPRÅKFÄRDIGHETER OCH SPRÅKATTITYDER	25
3.1 Begreppsdefinitioner	25
3.2 Självbedömning av språkfärdigheter	27
3.3 Fackspråklig kommunikation	30
3.4 Språkattityder	31
3.5 Språkbarometern 2004–2016	33
3.6 Tidigare forskning	34
4 SPRÅKFÄRDIGHETER OCH SPRÅKANVÄNDNING HOS FÖRSTAVÅRDSPERSONALEN VID ÖSTERBOTTENS RÄDDNINGSVÄRK	37
4.1 Informanternas språkfärdigheter	37
4.1.1 Informanternas modersmål och starkaste språk	38
4.1.2 Informanternas självbedömda färdigheter i finska	40
4.1.3 Informanternas självbedömda färdigheter i svenska	49
4.2 Informanternas användning av det andra inhemska språket	58
4.2.1 Språkanvändning hos informanter med modersmålet finska	58
4.2.2 Språkanvändning hos informanter med modersmålet svenska	64

5 INSTÄLLNINGEN TILL DE INHEMSKA SPRÅKEN OCH TVÅSPRÅKIGHETEN HOS FÖRSTAVÅRDSPERSONALEN VID ÖSTERBOTTENS RÄDDNINGSVERK	69
5.1 Påståenden i frågeformuläret och övergripande resultat	69
5.2 Informanternas inställning till de inhemska språken	72
5.2.1 Inställningen till användning av och färdigheter i de inhemska språken	72
5.2.2 Inställningen till betydelsen av färdigheter i de inhemska språken	75
5.2.3 Inställningen till de inhemska språken vid Österbottens räddningsverk	75
5.3 Informanternas inställning till tvåspråkigheten	76
 SLUTDISKUSSION	 78
 LITTERATUR	 83
 BILAGOR	
Bilaga 1. Det elektroniska frågeformuläret	87
 TABELLER	
Tabell 1. Språkfördelningen i kommunerna vars förstavård sköts av Österbottens räddningsverk i slutet av 2018.	20
Tabell 2. De olika språkliga färdigheterna.	28
Tabell 3. Informanternas modersmål och det starkaste språket.	39
Tabell 4. Informanternas självbedömda färdigheter att tala finska.	41
Tabell 5. Informanternas självbedömda färdighet att skriva på finska.	43
Tabell 6. Informanternas självbedömda färdigheter i hörförståelse på finska.	44
Tabell 7. Informanternas självbedömda färdigheter i läsförståelse i finska.	45
Tabell 8. Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska under arbetstid.	47

Tabell 9.	Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska utanför arbetstid.	48
Tabell 10.	Informanternas självbedömda färdigheter att tala svenska.	50
Tabell 11.	Informanternas självbedömda färdigheter att skriva på svenska.	52
Tabell 12.	Informanternas självbedömda färdigheter i hörförståelse i svenska.	53
Tabell 13.	Informanternas självbedömda färdigheter i läsförståelse i svenska.	55
Tabell 14.	Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska under arbetstid.	56
Tabell 15.	Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska utanför arbetstid.	57
Tabell 16.	Användningen av det andra inhemska språket svenska hos informanter med modersmålet finska.	60
Tabell 17.	Användningen av finska respektive svenska samt ambulansstationer var informanterna med finska som modersmål arbetar.	63
Tabell 18.	Användningen av det andra inhemska språket finska hos informanter med modersmålet svenska.	65
Tabell 19.	Användningen av finska respektive svenska samt ambulansstationer var informanterna med svenska som modersmål arbetar.	68
Tabell 20.	Påståendena i frågeformuläret.	70
Tabell 21.	Informanternas inställning till påståenden om de inhemska språken samt tvåspråkigheten.	71

FIGURER

Figur 1.	Fördelningen av informanter enligt kön och registrerat modersmål.	14
Figur 2.	Fördelningen av informanterna enligt arbetsplats.	15
Figur 3.	Språkfördelning i Österbottens räddningsverks område i slutet av 2018.	22

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Salla Niemi
Pro gradu -tutkielma:	De inhemska språken hos förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk – en fallstudie om språkanvändning, språkfärdigheter och inställningen till språk och tvåspråkighet
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Koulutusohjelma:	Kielikylypkoulutuksen koulutusohjelma
Oppiaine:	Ruotsin kieli
Valmistumisvuosi:	2020
Työn ohjaaja:	Karita Mård-Miettinen

TIIVISTELMÄ:

Pro gradu -tutkielmassani tutkin kotimaisten kielten käyttöä ja niiden itsearvioitua osaamista sekä kotimaisiin kieliin ja kaksikielisyyteen liittyviä asenteita Pohjanmaan pelastuslaitoksella. Tutkittaviksi olen valinnut henkilöt, jotka työskentelevät ensihoidon parissa. Tutkimukseen osallistuu sekä suomen- että ruotsinkielisiä henkilöitä. Olen toteuttanut tutkimukseni anonyymien sähköisen kyselylomakkeen muodossa. Aineistoni koostuu 28 Pohjanmaan pelastuslaitoksella työskentelevän pelastushenkilön vastauksista. Analysoin saamiani vastauksia sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti.

Rajasin tutkimukseni seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Miten Pohjanmaan pelastuslaitoksella ensihoidon parissa työskentelevät henkilöt arvioivat itse osaamisensa kotimaisissa kielissä? Missä määrin tutkimukseen osallistuneet henkilöt käyttävät kotimaisia kieliä työssään ja vapaa-ajallaan? Millainen käsitys tutkittavilla on kotimaisten kielten asemasta ja kaksikielisyydestä heidän työympäristössään sekä yleisesti yhteiskunnassa?

Pohjanmaan pelastuslaitoksella ensihoidon parissa työskentelevät henkilöt, joiden äidinkieli on ruotsi arvioivat osaamisensa toisessa kotimaisessa kielessä vähintään hyväksi. Henkilöt, joiden äidinkieli on suomi, arvioivat osaamisensa toisessa kotimaisessa kielessä tyydyttäväksi tai hyväksi. Lähes kaikki tutkimukseen osallistuneet henkilöt ilmoittivat käyttävänsä äidinkieltä joko yhtä paljon tai enemmän työajan ulkopuolella kuin mitä he käyttivät työajalla. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt kokevat kaksikielisyyden rikkautena ja pitävät tärkeänä sekä suomen että ruotsin kielen osaamista työssään.

NYCKELORD: de inhemska språken, förstavårdspersonal, språkfärdighet, språkanvändning, inställningen

1 INLEDNING

Finland är ett tvåspråkigt land med två officiella språk. Finlands nationalspråk, finska och svenska, är likvärdiga enligt lagen. (Justitieministeriet 2016: 7, Justitieministeriet 2020, Lindell 2016, Språkinstitutet 2020.) Enligt Finlands grundlag 17 § (731/1999) har varje medborgare rätt att ha ett eget språk samt en egen kultur och både den finskspråkiga och den svenskspråkiga befolkningens kulturella och samhällseliga behov ska behandlas likvärdigt oberoende av att dessa två språk förekommer inte uppskattningsbart lika mycket och regionalt jämförbart. Enligt Finlands grundlag 6 § (731/1999) är alla lika inför lagen och därmed får ingen ”utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hens eller hennes person”. Språklagen stadgar noggrannare om de språkliga rättigheterna som nämns i grundlagen om Finlands två nationalspråk. Finska är det mest talade språket i Finland. (Justitieministeriet 2020.)

Enligt hälso- och sjukvårdslagen 6 § (1326/2010) ska ”enspråkiga kommuner samt samkommuner för sjukvårdsdistrikt ordna hälso- och sjukvård på kommunens eller samkommunens språk. Tvåspråkiga kommuner och samkommuner som omfattar tvåspråkiga eller både finsk- och svenskspråkiga kommuner ska ordna hälso- och sjukvård på finska och svenska så att klienterna eller patienterna blir betjänade på det språk de väljer”. Patientens och klientens rättighet att använda, bli hörd och få betjäning på Finlands nationalspråk samt rättighet till tolkning när personen använder dessa två språk hos myndigheterna finns nämnda i 10, 18 och 20 § i språklagen (423/2003).

Österbottens räddningsverk anger på sin hemsida att målet med deras verksamhet är god betjäning på båda de inhemska språken (Österbottens räddningsverk 2019). Österbotten är ett starkt tvåspråkigt område (Kuntaliitto 2017, Statistikcentralen 2019) som kräver beredskap att ge service på de båda inhemska språken. Förstavårdare arbetar i par och kan utnyttja varandras kunskaper och färdigheter i olika arbetsuppgifter.

Förstavårdsservicen förväntas vara tvåspråkig för att uppfylla språklagens krav. I praktiken orsakar dock bland annat arbetsmarknaden och de lokala språkliga

förhållandena utmaningar för arbetsgivaren för fullständig uppfyllande av språkraven. För att få en uppfattning om medborgarnas erfarenheter av den offentliga servicens språkliga nivån samt för att kunna mäta hur den språkliga servicen utvecklas i Finlands tvåspråkiga kommuner togs språkbarometern i bruk 2004 (Herberts 2009: 5–6, 33–35). Den offentliga servicen ansvaras av den offentliga sektorn som omfattar staten och kommunerna (Justitieministeriet 2019).

Jag har alltid varit intresserad av arbetet som förstavårdspersonalen gör. Det är frågan om ett yrke där personalen arbetar under stor press i hektiska och allvarliga situationer där det är frågan om personers liv. Personer som är i nöd och chock samt behöver hjälp kan ha det svårt att kommunicera tydligt och förståeligt. Österbotten som är ett starkt tvåspråkigt område kräver förstavårdspersonal som har språkfärdigheter för att hantera också mycket labila omständigheter på de båda inhemska språken. Efter att jag på en kurs läste Sanna Heittolas (2012) avhandling pro gradu om polisernas språkliga verksamhet växtes mitt intresse att göra en liknande undersökning med en annan yrkesgrupp i samband med min egen avhandling pro gradu. I den här avhandling pro gradu kommer jag att forska i de inhemska språken, finska och svenska, inom förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk.

1.1 Syfte

Syftet med min studie är att undersöka hur personal som arbetar inom förstavården vid Österbottens räddningsverk använder de inhemska språken i sin verksamhet, hurdan självbedömd språkfärdighet dessa personer har och vad deras inställning är till de inhemska språken och tvåspråkigheten. Jag kommer att fokusera på språkliga inställning samt situationer där språken används i arbetslivet men också kortfattat utanför det. Jag kommer att forska i situationer där språken används utanför arbetslivet för att få en tydligare och mångsidigare helhetsuppfattning om informanternas relation till de inhemska språken.

Forskningsfrågorna i min undersökning är följande:

1. Hurdan självbedömd färdighet har personalen som arbetar inom första vården vid Österbottens räddningsverk i de inhemska språken, finska och svenska?
2. I hur stor omfattning och på vilket sätt använder informanterna de inhemska språken under och utanför sin arbetstid?
3. Hur upplever informanterna de inhemska språken och tvåspråkigheten?

Jag antar att informanterna har goda eller nöjaktiga färdigheter i det andra inhemska språket eftersom förstavårdspersonal kan vid behov behöva arbeta på en annan ambulansstation som kräver annorlunda språkliga färdigheter även om man för det mesta skulle arbeta på en enspråkig ambulansstation. I Heittolas (2012: 105) undersökning kom det fram att de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen ansåg att de har goda färdigheter i svenska och de finskspråkiga informanterna från den enspråkiga polisinsättningen ansåg att de har nöjaktiga färdigheter i svenska. Jag antar vidare att de individer som inte behärskar det andra inhemska språket så väl utnyttjar arbetsparets hjälp vid situationer där de egna språkfärdigheterna inte räcker till. I Heittolas (2012: 80–81) undersökning framkommer det att 44,0 % av de svenskspråkiga informanterna utnyttjar kollegans hjälp när språkfärdigheterna i det andra inhemska språket inte räcker till.

Jag antar att informanterna använder mer det andra inhemska språket under arbetstid än utanför arbetstid. Vidare antar jag att informanterna använder mer sitt modersmål än det andra inhemska språket under arbetstiden. Jag antar att informanterna behöver använda deras muntliga och skriftliga språkfärdigheter när de kommunicerar med kollegan eller med patienten samt när de skriver journalen över den prehospitla akutsjukvården. Av de finskspråkiga informanterna i Sanna Heittolas undersökning använder 63 % endast finska på fritiden och överlag av de finskspråkiga informanterna använder 96 % mera finska än svenska på fritiden. Av de svenskspråkiga informanterna använder 77 % mera svenska än finska på fritiden och 17 % lika mycket svenska och finska. Dock kommer det fram att 56 % av de svenskspråkiga informanterna använder också finska på fritiden.

Sammanlagt 83 % av de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen i samma undersökning medger att de använder svenska under arbetstid. Alla svenskspråkiga informanter konstaterade att de använder finska under arbetstid. (Heittola 2012: 47–49.)

Jag antar att informanterna i min undersökning anser att tvåspråkigheten är viktig på grund av att de arbetar på ett starkt tvåspråkigt område. Vidare antar jag att informanterna är medvetna om att Finlands nationalspråk är likvärdiga enligt lagen. Enligt Heittola (2012: 93–94) är alla svenskspråkiga informanter och största delen av de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen av den åsikten att det inte blir hela tiden mindre viktigt att kunna svenska. Under 10 % av de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen samt under 10 % av de svenskspråkiga informanterna i Heittolas (2012: 95–96) påstod att de inte är av den åsikten att Finlands grundlag ger den svenskspråkiga befolkningen rätten att få service på sitt modersmål.

Jag antar att man kan se ett samband mellan informanternas användning av språken, färdigheter i språken och inställningen till de inhemska språken i forskningsresultatet. Enligt Baker (1992: 44) finns det omfattande resultat om att färdigheter i ett språk har ett samband med attityden till detta språk. Jag förväntar mig att se ett samband mellan goda språkfärdigheter och positiv inställning till de inhemska språken. Dessutom antar jag att man kan se att de individer som har goda färdigheter i ett språk använder också språket mer både under och utanför arbetstid så väl som att de informanter som inte har så goda språkfärdigheter i ett språk inte använder språket lika mycket. Heittolas (2012: 106) slutsats var att det i hennes studie inte fanns ett klart samband mellan användningen av och attityder till det undersökta språket även om Heittola hade som hypotes för sin avhandling att det finns ett samband mellan användningen av, inställningen till och självbedömningen av språkfärdigheter i det valda språket.

Det finns få tidigare forskning i liknande teman och den är genomförd bland andra yrkesgrupper. Sanna Heittola har skrivit tre avhandlingar om språkliga yrkespraktiker och användning av det andra inhemska språket i polisernas verksamhet. I sin avhandling pro gradu fokuserar Heittola (2012) på användning, attityder och självbedömd färdighet och

undersöker sammanlagt 114 finskspråkiga och svenskspråkiga poliser både vid en enspråkig och vid en tvåspråkig polisinrättning. Undersökningen genomfördes med en webbenkät som hon skickade till informanterna (ibid.). Sanna Heittola har dessutom skrivit sin kandidatavhandling (2011) och doktorsavhandling (2017) om liknande teman. Jag kommer att jämföra resultaten i min undersökning med de resultat som Sanna Heittola har fått i sin avhandling pro gradu. Utöver det kommer jag att i avsnitt 3.6 presentera några andra tidigare forskningar inom temat.

Jag presenterar undersökningen i följande ordning: i kapitel 2 presenterar jag Österbotten som språkregion samt språkfördelningen vid Österbottens räddningsverk och Vasa sjukvårdsdistrikt. I kapitel 3 redogör jag för språkfärdigheter och språkattityder och introducerar tidigare forskning om temat. I kapitel 4 redogör jag för språkfärdigheter och språkanvändningen hos förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk. I kapitel 5 redogör jag för inställningen till de inhemska språken och tvåspråkigheten hos förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk.

Analysdelen börjar jag med att forska i informanternas självbedömda färdighet i de inhemska språken, finska och svenska. I den följande delen fokuserar jag på hur stor omfattning informanterna använder de inhemska språken under och utanför sin arbetstid samt hur ofta och på vilket sätt använder informanterna det andra inhemska språket under arbetstid. I den tredje och sista delen i min undersökning kommer jag att fokusera på inställningen som informanterna har bland annat om sig själv och tvåspråkighet samt de inhemska språkens status i Finland.

1.2 Material

Undersökningen baserar sig på enkätsvar av sammanlagt 28 informanter som arbetar inom förstavården vid Österbottens räddningsverk med arbetstitlar förstavårdare, sjuksköterska eller brandman. Svaren samlades in i form av en elektronisk Google Forms-enkät (bilaga 1). Enkäten består av sammanlagt 76 frågor som har delats in i fyra delområden. Den första delen innehåller sju frågor om bakgrund, den andra av 32 frågor

om informantens självbedömda färdighet i de inhemska språken och den tredje av 21 frågor om användning av de inhemska språken. Den fjärde och sista delen består av 16 påståenden där informanten tar ställning till de inhemska språken samt tvåspråkigheten. Enkäten innehåller frågor med fasta svarsalternativ, frågor med Likert-skolor så väl som öppna frågor där informanten får mer fritt skriva sitt svar. Fasta svarsalternativ är formulerade i förväg och används ofta i en enkät.

Enkäter med öppna frågor är av en låg grad av strukturering. Struktureringen betyder hur fritt eller begränsat informanten har möjlighet att tolka frågorna. Struktureringsgraden i de öppna frågorna beror på hur frågorna i sig själv är strukturerade. Standardiseringsgraden i öppna frågor är hög på grund av att intervjuaren har mycket ansvar över hur frågorna formuleras. (Patel & Davidson 2011: 75–77.)

Enligt Patel och Davidson betyder en individs attityd eller ställning i ett vetenskapligt sammanhang individens fundamentala uppfattning om något. Det som Patel och Davidson konstaterar betyder att ställningarna baserar sig på något mer djupare än bara ytliga åsikter. En av de vanligaste metoderna att mäta informanters attityder och inställning är så kallade Likert-skolor. De här skalorna innehåller fem svarsalternativ som informanten antingen är av samma åsikt som eller inte. (Patel & Davidson 2011: 88–89.)

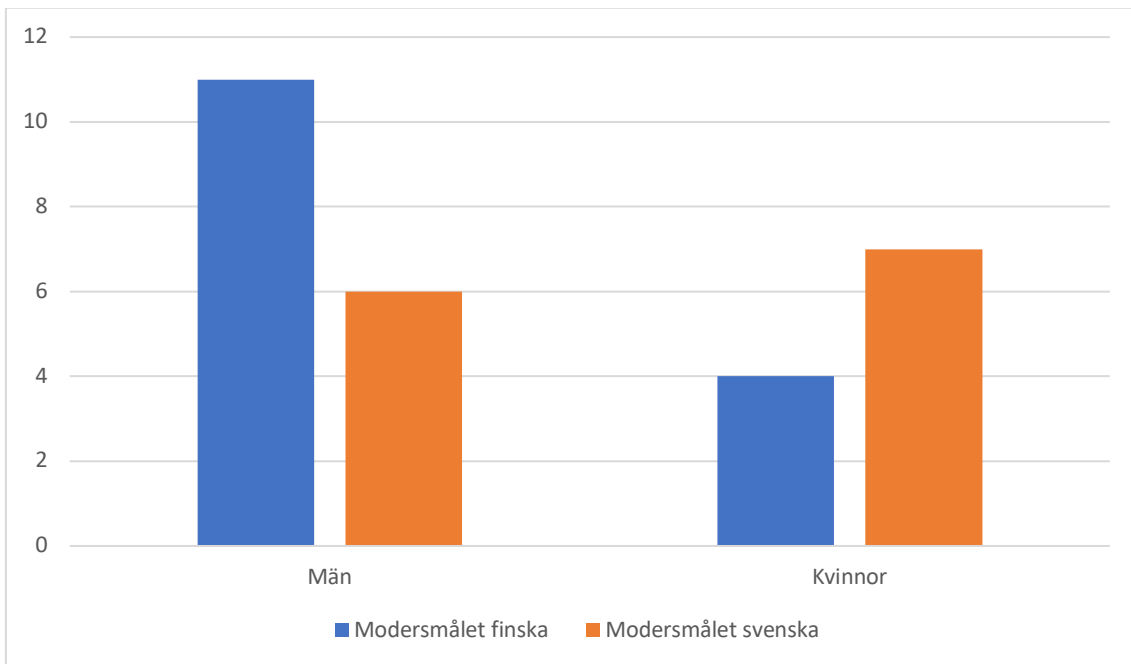
Attitydfrågorna som används i frågeformuläret är delvis likadana som Sanna Heittola använde i sin avhandling pro gradu och som användes i Svenska Finlands folktings undersökning (Heittola 2012, Svenska Finlands folkting 1997). Bryman konstaterar att man kan utnyttja redan existerande frågor som tillsats eller som idé i sina egna frågeformulär. När man använder redan existerande frågor som idékälla kan man dessutom lättare omformulera sina egna frågor så att man uppfyller de förväntningar man har för undersökningen. Fördelen med att utnyttja redan existerande frågor enligt Bryman är att man har en möjlighet att jämföra de egna resultaten med resultaten i tidigare forskning. (Bryman 2011: 259–261.)

Jag har valt att använda en elektronisk enkät i min undersökning för att den är snabbare och billigare att administrera jämfört med till exempel strukturerade intervjuer eller

enkäter som skickas ut via post. I fråga om intervjuer finns det flera faktorer där intervjuaren kan påverka svaret man får av respondenten. Dessutom elimineras intervjuareffekten när det inte finns en närvarande intervjuare när informanten fyller i enkäten. Forskaren kan med en enkät och speciellt med en elektronisk enkät effektivt undersöka en stor mängd personer på samma gång. Även om en enkät kan kräva att det skickas påminnelser till informanten bjuder en enkät respondenten på en möjlighet att svara på frågeformuläret när hen har tid och möjlighet till det. (Bryman 2011: 227–229.)

Enkäter har också sina nackdelar om man jämför dem med andra undersökningsmetoder så som strukturerade intervjuer. Frågorna i enkäten ska vara förståeliga på grund av att intervjuaren inte finns närvarande och respondenten har ingen som svarar på hens frågor och funderingar. Man kan inte heller ställa uppföljningsfrågor ifall man vill få en tydligare uppfattning om vad respondenten menar med sitt svar. I en enkät kan man inte heller ställa för många frågor som tröttar ut respondenten och inte heller för komplicerade frågor. Enkäten passar dessutom inte för alla respondenter. (Bryman 2011: 229–230.)

Informantgruppen i min undersökning omfattar sammanlagt 28 informanter var av 17 är män och 11 är kvinnor. Av informanterna har 13 modersmålet svenska och 15 modersmålet finska. Tre informanter med modersmålet svenska ansåg att de är tvåspråkiga med lika stark finska och svenska. Resten av informanterna ansåg att modersmålet är det starkaste språket. Kön- och modersmålsfördelningen bland informanterna visas i figur 1.

Figur 1. Fördelningen av informanter enligt kön och registrerat modersmål.

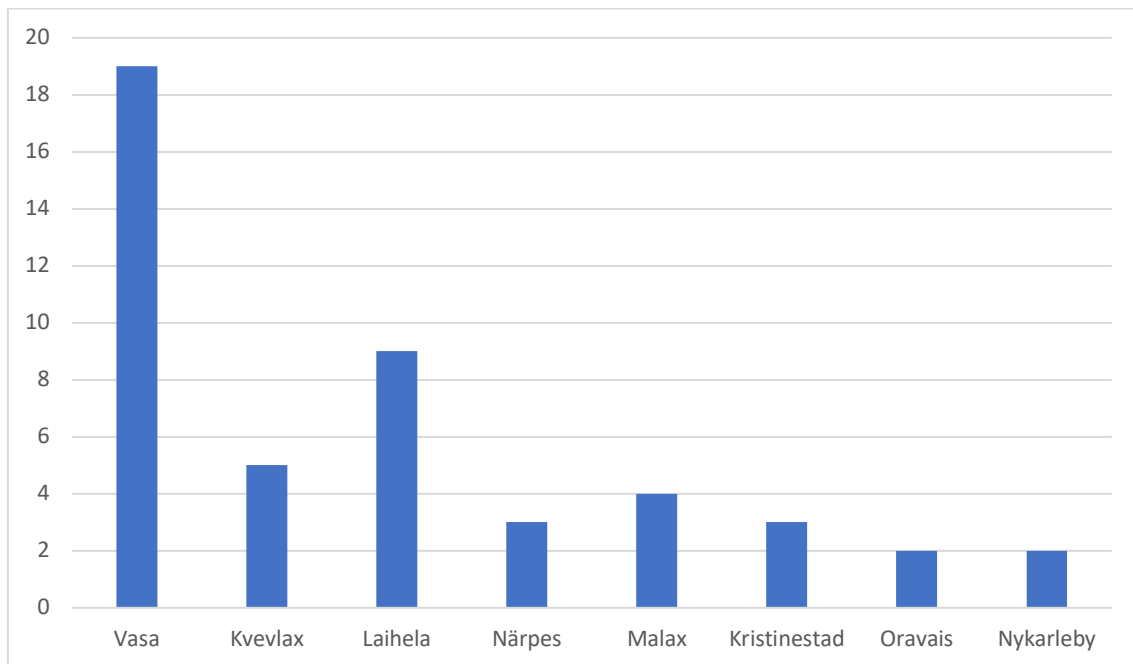
Som figur 1 visar har 11 av männen modersmålet finska och sex har modersmålet svenska. Av de kvinnliga informanterna har sammanlagt fyra modersmålet finska och sju har modersmålet svenska. Av de sju kvinnliga informanterna som har svenska som det registrerade modersmålet har tre angett att de anser sig vara tvåspråkiga.

Heittola (2012) diskuterar i sin avhandling det andra inhemska språket. Hon nämner att man ofta i tal i Finland, med det andra inhemska språket hänvisar till svenska. För att undvika missförstånd bland informanter som har modersmålet svenska och det andra inhemska språket är finska har Heittola valt att i sitt frågeformulär specifikt nämna vilket språk det behandlas just då. Det vill säga att i stället för *det andra inhemska språket* använder Heittola i frågeformuläret endast begreppen *finska* och *svenska* så att informanterna är direkt medvetna om vilket språk det frågas efter. (Heittola 2012: 11.)

Så som Heittola (2012) i sin avhandling vill också jag undvika att informanterna som svarar på frågeformuläret svarar fel som resultat av att de inte är medvetna om det till vilket språk man syftar med begreppet det andra inhemska språket. I frågeformuläret

nämns det därför specifikt om det frågas efter finska eller svenska i frågan. Dock när det i frågeformuläret frågas efter språkanvändning nämns det i tre frågor *det andra inhemska språket* men då är det förtydliggjort i frågans beskrivning om till vilket språk *det andra inhemska språket* då hänvisar till i förhållande till informantens modersmål. Eftersom Finlands två nationalspråk, finska och svenska, är likvärdiga enligt lagen (Justitieministeriet 2016: 7, Justitieministeriet 2020, Språkinstitutet 2020) har jag också valt att använda begreppen finska och svenska i frågeformuläret för att behandla dessa två språk likvärdigt och inte det ena språket som det andra inhemska språket.

Informanterna arbetar vid Österbottens räddningsverk som regionalt formas av åtta ambulansstationer: Vasa, Kvevlax, Laihela, Närpes, Malax, Kristinestad, Oravais och Nykarleby (Österbottens räddningsverk 2019). Informanterna i min undersökning arbetar på 1–4 olika ambulansstationer och fördelningen av informanterna enligt ambulansstationer illustreras i figur 2. För att tydliggöra hur många av informanterna som arbetar på de olika ambulansstationerna har jag valt att i figur 2 presentera informantgruppen utifrån ambulansstationerna. Mer information om Österbottens räddningsverk och om kommunerna som hör till detta räddningsverk ges i kapitel 2.

Figur 2. Fördelningen av informanterna enligt arbetsplats.

Som figur 2 visar arbetar 19 informanter på Österbottens räddningsverks ambulansstation i Vasa. Nio informanter arbetar i Laihela, fem informanter i Kvevlax, fyra informanter i Malax, tre informanter i Närpes och i Kristinestad och två informanter i Oravais och i Nykarleby. Informanterna arbetar beroende på individ på 1–4 olika ambulansstationer. I figur 2 behandlar jag informanterna som arbetar på de olika ambulansstationerna som skilda informanter för att tydligare kunna jämföra svaren. Siffrorna i figur 2 utgår från ambulansstation, det vill säga om informanten har angett att hen arbetar vid två olika ambulansstationer har hen ansetts höra till personalen vid de båda stationerna. Varje ambulansstation som tillhör Österbottens räddningsverk är representerad i mina data vilket ger en mångsidig bild av hela räddningsverket.

1.3 Metod

Den här undersökningen är en fallstudie. Fallstudie (eller fallanalys) är en vanlig forskningsmetod där det undersöks ett litet antal objekt från olika perspektiv. En fallstudie baseras på information från flera källor och dessutom så att man i fallstudien behandlar verkliga människor, stämningar eller situationer. En fallstudie karakteriseras av att få händelser och saker studeras ur flera synvinklar. (Eriksson & Wiedersheim-Paul 2014: 133–135.) Fallstudie är en vetenskaplig metod som kan användas för att konsekvent och organiserat studera en avgränsad företeelse. (Merriam 1994: 20–21.) Den här studien är en fallstudie för att antalet informanter är begränsat och informanternas språkanvändning, språkfärdigheter och inställning till språk undersöks från flera olika perspektiv. Informanternas språkanvändning undersöks både under och utanför arbetstid och informanternas inställning till de inhemska språken samt tvåspråkigheten undersöks både i deras arbetsomgivning så som också allmänt i samhället. Informanternas självbedömda språkfärdigheter beaktar muntliga och skriftliga färdigheter, hörförståelse, läsförståelse samt kommunikationsförmågor både under och utanför arbetstid. Jag har valt analysera en elektronisk enkät både kvantitativt och kvalitativt för att få en mångsidig och omfattande fallstudie.

Det insamlade materialet analyseras kvantitativt och kvalitativt. Analyserna baserar sig på enkätsvaren och som stöd i analysen använder jag dessutom skriftligt material som beskriver rådande direktiv vid Österbottens räddningsverk. Jag jämför informanternas svar sinsemellan samt svaren som jag har fått i min undersökning med resultat i Sanna Heittolas avhandling pro gradu (2012) om det andra inhemska språket inom polisernas verksamhet.

Kvantitativa metoder används bland annat när jag räknar antalet informanter per ambulansstation, när jag i samband med informanternas självbedömda språkfärdigheter räknar antalet informanter per färdighetsnivå samt när jag räknar fördelningen av informanterna när de tar ställning till olika påståenden om de inhemska språken och tvåspråkigheten. Kvalitativa metoder används när jag utreder informanternas språkliga egenskaper och djupare betydelse av det insamlade materialet, det vill säga bland annat när jag analyserar i vilka situationer och i vilken form (att tala, skriva, läsa och höra) informanterna använder de inhemska språken samt hur informanterna bedömer själv de egna språkfärdigheterna och vad de anser att är det lättaste och svåraste inom de inhemska språken. Den deduktiva typen av kvantitativ metod handlar om att genom objektivism prova på olika teorier. Med en kvantitativ bearbetning och med ett deskriptivt arbetssätt försöker man med siffror ge en redogörelse av materialet i undersökningen. Den induktiva typen av kvalitativa forskningssättet betonar förhållandet mellan teorin och forskningen. Med kvalitativ forskning strävar man efter att genom undersökningen skapa en djupare kunskap. (Bryman 2011: 30–31, Eriksson & Wiedersheim-Paul 2014: 125–126, 131, Patel & Davidson 2011: 111–112, 119–120.) Den kvantitativa bearbetningen och det deskriptiva arbetssättet framkommer i avhandlingen bland annat när det med siffror presenteras informanternas självbedömda språkfärdighet i de inhemska språken enligt de valda färdighetsnivåerna samt när det presenteras fördelningen av informanterna när de tar ställning till olika påståenden om de inhemska språken och tvåspråkigheten.

2 ÖSTERBOTTEN SOM SPRÅKREGION

I detta kapitel redogörs för Österbotten som språkregion. Först i avsnitt 2.1 redogörs det för språkförhållandena i landskapet Österbotten. Landskapet Österbotten är inte regionalt samma som Österbottens räddningsverks ansvarsområde. På grund av det redogörs det för området som Österbottens räddningsverks ansvarar för samt för räddningsverks regionala invånarantal och språkfördelning i avsnitt 2.2. Österbottens räddningsverk organiserar förstavårdsverksamheten i ett samarbete med Vasa sjukvårdsdistrikt och i avsnitt 2.3 presenteras det noggrannare språkfördelningen i Vasa sjukvårdsdistrikt.

2.1 Språkförhållanden i Österbotten

Enligt språklagen 5 § (423/2003) är kommunerna antingen enspråkiga eller tvåspråkiga. ”Stadsrådet bestämmer att en kommun är tvåspråkig, om kommunen har både finskspråkiga och svenskspråkiga invånare och minoriteten utgör minst åtta procent av invånarna eller minst 3000 invånare” (423/2003). Medborgarna som talar svenska bor för det mesta både längs kusten och i största städerna i inlandet som minoritetsbefolkning. (Justitieministeriet 2020.)

Av Finlands kommuner är 33 kommuner tvåspråkiga och de tvåspråkiga kommunerna ligger i Västra och Södra Finland. Sammanlagt 13 tvåspråkiga kommuner ligger i Österbotten. Av de här kommunerna har Vasa och Kaskö finska som majoritetsspråk och 11 andra kommuner (Korsnäs, Kristinestad, Kronoby, Larsmo, Malax, Korsholm, Närpes, Pedersöre, Jakobstad, Nykarleby och Vörå) svenska som majoritetsspråk. Av Österbottens kommuner är det endast två kommuner som är enspråkiga med finska som majoritetsspråk. Dessa kommuner är Laihela och Storkyro. Österbotten är ett starkt tvåspråkigt landskap. (Kuntaliitto 2017.)

2.2 Språkfördelningen vid Österbottens räddningsverk

Österbottens räddningsverk grundades 2004. Före 2004 var det kommunerna som ansvarade för räddningsväsendets uppgifter. I början av 2004 förflyttades ansvaret till de lokala räddningsväsendena som är sammanlagt 22 stycken i Finland. Österbottens räddningsverk består av åtta ambulansstationer: Vasa, Kvevlax, Laihela, Närpes, Malax, Kristinestad, Oravais och Vörå. Märkbart är att Österbottens räddningsverk inte följer landskapsgränserna. Pedersöre och Kronoby som hör till Österbotten verkar under Mellersta Österbottens och Jakobstadsområdets räddningsverk och Storkyro som hör till landskapet Österbotten verkar under Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt. (Mellersta Österbottens och Jakobstadsområdets räddningsverk 2019, Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt 2019, Österbottens räddningsverk 2019.)

Invånarantalet inom Österbottens räddningsverks regionala ansvarsområde var 158 668 i slutet av år 2018. Av invånarna hade 93 % modersmålet finska, svenska eller samiska och resterande 7 % ett främmande språk som modersmål, alltså något annat språk än de tre ovannämnda språken. I tabell 1 visas invånarantal och språkfördelning i Österbottens räddningsverks område (Statistikcentralen 2019). Tabell 1 innehåller 12 kommuner som Österbottens räddningsverks ansvarar för.

	Sammanlagda invånarantalet	Finska som modersmål	Svenska som modersmål	Samiska som modersmål	Ett främmande språk som modersmål
<u>Vasa</u>	67 552	45 981 (68 %)	15 555 (23 %)	7 (0,01 %)	6 009 (9 %)
<u>Korsholm</u>	19 444	5 579 (29 %)	13 350 (69 %)	1 (<0,01 %)	514 (2 %)
Jakobstad	19 278	6 681 (35 %)	10 861 (56 %)	0	1 734 (9 %)
Kaskö	1 262	801 (64 %)	368 (29 %)	0	93 (7 %)
<u>Kristinestad</u>	6 596	2 727 (41 %)	3 591 (55 %)	0	278 (4 %)
Korsnäs	2 122	70 (3 %)	1 820 (86 %)	0	232 (11 %)
<u>Laihela</u>	8 058	7 856 (98 %)	93 (1 %)	0	109 (1 %)
Larsmo	5 340	308 (6 %)	4 915 (92 %)	0	117 (2 %)
<u>Malax</u>	5 477	534 (10 %)	4 669 (85 %)	0	274 (5 %)
<u>Nykarleby</u>	7 455	514 (7 %)	6 440 (86 %)	0	501 (7 %)
<u>Närpes</u>	9 471	515 (5 %)	7 553 (80 %)	0	1 403 (15 %)
<u>Vörå</u>	6 613	834 (13 %)	5 327 (80 %)	0	452 (7 %)

Tabell 1. Språkfördelningen i kommunerna vars förstavård sköts av Österbottens räddningsverk i slutet av 2018 (Statistikcentralen 2019).

Som tabell 1 visar hade tre kommuner av 12 finska som majoritetsspråk i slutet av 2018. Av de här tre kommunerna är Vasa och Kaskö officiellt tvåspråkiga kommuner och

Laihela är en enspråkig kommun. De kvarblivna nio kommuner har svenska som majoritetsspråk och är dessutom alla tvåspråkiga kommuner. (Kuntaliitto 2017, Statistikcentralen 2019.) I tabell 1 är kommunens majoritetsspråk markerat med grå bakgrund.

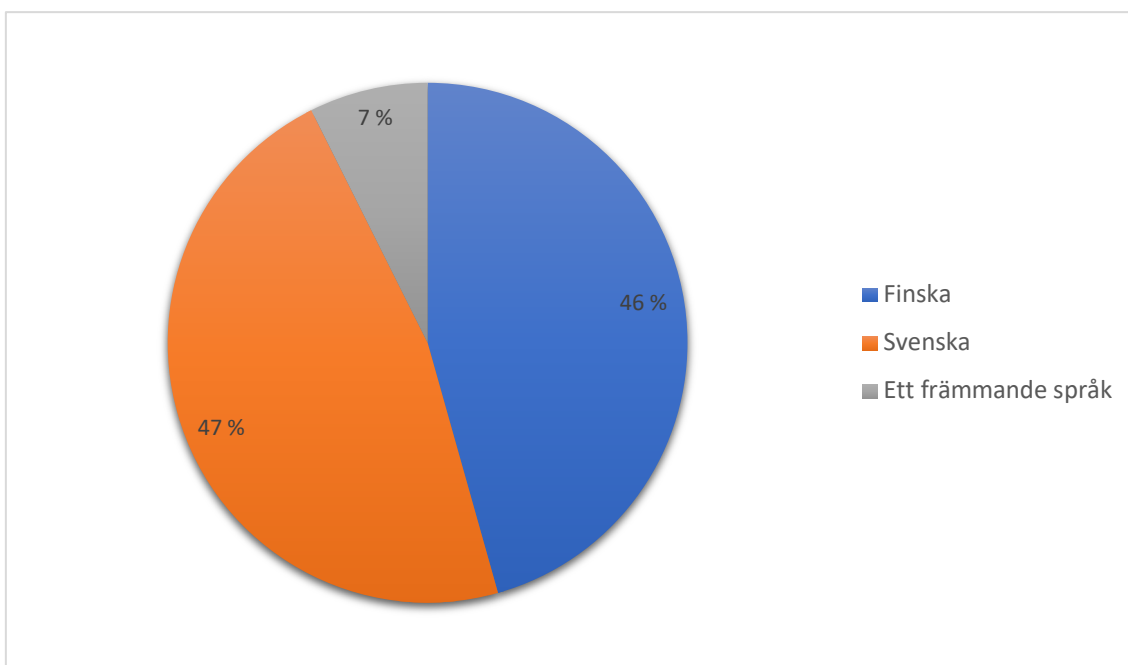
Pedersöre, så som också Larsmo och Nykarleby är Mellersta Österbottens social- och hälsovårdssamkommuns samarbetskommuner samt Jakobstad en av Mellersta Österbottens social- och hälsovårdssamkommuns avtalskommun. Pedersöre är en av Vasa sjukvårdsdistrikts ägarkommuner men förstavården ansvaras inte av Österbottens räddningsverk. (Soite 2020, Vaasan sairaanhoitopiiri 2019, Vasa centralsjukhuset 2019.) Ansvaret för förstavården i Storkyro som regionalt hör till landskapet Österbotten hör till Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt. Brandstationen i Storkyro hör dock till Österbottens räddningsverk. (Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt 2019, Österbottens räddningsverk 2019.)

Av de 12 kommuner som presenteras i tabell 1 har Vasa det största invånarantalet med sammanlagt 67 552 invånare. Vasas invånarantal är cirka 40 % av hela invånarantalet som Österbottens räddningsverk ansvarar för. Den näststörsta kommunen med sammanlagt 19 444 invånare är Korsholm och den tredje största kommunen med sammanlagt 19 278 invånare är Jakobstad. Två kommuner med minsta invånarantal är Kaskö med sammanlagt 1 262 invånare samt Korsnäs med 2 122 invånare. Kommuner med största antal invånare med ett främmande språk som modersmål är Vasa med 6 009 invånare, Jakobstad med 1 734 invånare och Närpes med 1 403 invånare. (Statistikcentralen 2019.)

Enligt tabell 1 har Korsnäs och Närpes fler invånare som har ett främmande språk som sitt modersmål än invånare som har finska som sitt modersmål. 3 % av de som bor i Korsnäs har finska som modersmål och 11 % har ett främmande språk som modersmål. I Närpes har 5 % modersmålet finska och 15 % av befolkningen som har ett främmande språk som sitt modersmål. Laihela är den enda av kommunerna med finska som majoritetsspråk där det finns fler invånare med ett främmande språk som sitt modersmål än invånare med modersmålet svenska. (Statistikcentralen 2019.)

Laihela procentuellt sett har den största andelen finskspråkiga invånare. Den näst största andelen finskspråkiga invånare bor i Vasa (68 %) och den tredje största andelen finns i Kaskö (64 %). Procentuellt sett största andelen invånare med svenska som modersmål bor i Larsmo med sammanlagt 92 % svenskspråkiga. Den näst största andelen invånare med svenska som modersmål bor i Nykarleby (86 %) med en procent mera än i Malax. (Statistikcentralen 2019.)

Figur 3 presenterar den språkliga fördelningen mellan finska, svenska och ett främmande språk som modersmål hos invånare vid Österbottens räddningsverks ansvarsområde. Samiska har jag valt att lämna bort på grund av att andelen invånare med samiska som modersmål är färre än 0,01 %. De procentuella andelarna i figur 3 föreställer språkfördelningen i slutet av 2018. Den sammanlagda invånarandelen vid Österbottens räddningsverks ansvarsområde i slutet av 2018 var 169 684 invånare (Statistikcentralen 2019.)

Figur 3. Språkfördelning i Österbottens räddningsverkets område i slutet av 2018 (Statistikcentralen 2019).

Som tabell 1 och figur 3 visar bor det sammanlagt 72 400 invånare med modersmålet finska i kommunerna där Österbottens räddningsverk ansvarar för förstavården. Antalet motsvarar cirka 46 % av områdets invånarantal. På samma område bor 74 542 invånare med modersmålet svenska. Andelen svenskspråkiga är cirka 47 % av hela områdets befolkning. 8 invånare (<0,01 %) har modersmålet samiska och 11 716 invånare med ett främmande språk som sitt modersmål. Andelen invånare med ett främmande språk som sitt modersmål är cirka 7 % av hela områdets befolkning. (Statistikcentralen 2019.)

Österbottens räddningsverks åtta ambulansstationer ligger på de kommuner som är understrukna i tabell 1 (Österbottens räddningsverk 2019). Av kommunerna med finska som majoritetsspråk har Vasa och Laihela egna ambulansstationer. Av kommunerna med svenska som majoritetsspråk har Korsholm i Kvevlax, Kristinestad, Malax, Nykarleby, Närpes och Vörå i Oravais egna ambulansstationer. Utan egna ambulansstationer är Jakobstad, Kaskö, Korsnäs och Larsmo.

2.3 Språkfördelningen vid Vasa sjukvårdsdistrikt

Förstavårdsverksamheten, det vill säga förstavården och första insatsen, organiseras gemensamt mellan Österbottens räddningsverk och Vasa sjukvårdsdistrikt. Följande ägarkommuner äger Vasa sjukvårdsdistrikt: Jakobstad, Korsholm, Korsnäs, Kristinestad, Laihela, Larsmo, Malax, Nykarleby, Närpes, Pedersöre, Vasa och Vörå. Ägarkommunerna bildar fyra samarbetsområden som är Jakobstadsregionen (Larsmo, Jakobstad, Pedersöre och Nykarleby), K2 (Vörå och Korsholm), det mittersta samarbetsområdet (Vasa och Laihela), samt K5 (Malax, Korsnäs, Närpes, Kaskö och Kristinestad). (Vaasan sairaanhoitopiiri 2019, Vasa centralsjukhuset 2019.)

Österbottens räddningsverk och Vasa sjukvårdsdistrikt har ett avtal om de olika uppgifterna inom förstavårdsverksamheten vilket innebär i första hand vård utanför sjukhuset. Första insats och förstavård är en självständig resultatenhet vid Österbottens räddningsverk. Förstavårdsverksamheten grundar sig på servicenivåbeslutet mellan Österbottens räddningsverk och Vasa sjukvårdsdistrikt. Vasa sjukvårdsdistrikts

samkommun ansvarar för förstavårdens organisering och arrangering i samarbete utöver med Österbottens räddningsverk också med Mellersta Österbottens och Jakobstadsregionens räddningsverk. (Vaasan sairaanhoitopiiri 2019, Österbottens räddningsverk 2019.)

Det invånarantal som Österbottens räddningsverk ansvarar för skiljer sig från landskapet Österbottens invånarantal samt från det invånarantal som Vasa sjukvårdsdistrikt ansvarar för. Landskapet Österbotten hade sammanlagt 180 794 invånare i slutet av 2018. Vasa sjukvårdsdistrikt ansvarar sammanlagt för 169 684 invånare och Österbottens räddningsverk bara för 158 668 invånare. Invånarantalskillnaden mellan Vasa sjukvårdsdistrikt och Österbottens räddningsverk i slutet av 2018 beror på att i servicenivåbeslutet avgör det att Pedersöre inte ansvaras av Österbottens räddningsverk även om området är en av Vasa sjukvårdsdistrikts ägarkommuner. (Förvaltningssekreterare 2019, Statistikcentralen 2019, Vasa Centralsjukhuset 2019, Österbottens räddningsverk 2019.)

I hälso- och sjukvårdslagen 39 § (1326/2010) framförs det följande:

Samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt ska organisera den prehospitala akutsjukvården inom sitt område. Den akutsjukvården ska i samarbete med de verksamhetsställen inom hälso- och sjukvården som håller jour planeras och genomföras så att dessa tillsammans med annan hälso- och sjukvård som ges som närservice i hemmet under jourtid bildar en regionalt sett funktionell helhet.

Servicenivåbeslutet för Vasa sjukvårdsdistrikts samkommun har fastställts 24.10.2019. Beslutet klargör noggrannare om samkommunens verksamhet men nämner inte språkliga krav för samkommunen. (Vasa sjukvårdsdistrikt 2019.) I det mer omfattande servicenivåbeslutet för Österbottens räddningsverks för 2014–2017 nämns det på flera ställen att verksamheten ska utföras på båda inhemska språken (Vaasan sairaanhoitopiiri 2019). Österbottens räddningsverk strävar efter att betjäna både på finska och på svenska (Österbottens räddningsverk 2019).

3 SPRÅKFÄRDIGHET OCH SPRÅKATTITYDER

I detta kapitel diskuteras allmänt om språkfärdigheter och språkattityder. Jag börjar med att definiera några begrepp, så som förstaspråk, andraspråk och ett främmande språk samt modersmål och det andra inhemska språket i avsnitt 3.1. I avsnitt 3.2 diskuterar jag självbedömning av språkfärdigheter samt fyra olika språkfärdigheter indelade i primära och sekundära samt receptiva och produktiva färdigheter. I avsnitt 3.3 presenterar jag den fackspråkliga kommunikationen och efter det i avsnitt 3.4 språkattityder. I avsnitt 3.5 redogör jag för tre olika språkbarometer och i det sista avsnittet (avsnitt 3.6) introducerar jag tidigare forskning inom temat.

3.1 Begreppsdefinitioner

I detta avsnitt definieras några centrala begrepp i undersökningen. *Förstaspråk* är ett språk som individen tillägnar sig först oftast via föräldrar. En individ kan dock ha två första språk. Ett *andraspråk* är ett språk som tillägnas efter förstaspråket har börjat etableras eller har redan etablerats. *Modersmål* är oftast en individs förstaspråk alltså språket som har etablerats först. Märkbart är att även om ett språk är individens förstaspråk eller modersmål betyder det inte nödvändigtvis att språket är individens bästa och starkaste språk. Förstaspråk och andraspråk syftar i första hand på ordningsföljden som språken inlärs och inte till exempel på behärskningsnivån eller i hur stor utsträckning individen använder språken. (Abrahamsson 2009: 11, 13–14, Börestam & Huss 2001: 23–25, Hammarberg 2013: 28.)

Ett andraspråk lärs in och används i en miljö där det används som ett huvudsakligt kommunikationsspråk. Ett *främmandespråk* skiljer sig från ett andraspråk genom att det är ett språk som lärs in i en miljö där språket inte används på ett naturligt sätt. Även om det finns officiella benämningar för vad ett andraspråk och ett främmandespråk står för används ett andraspråk ofta som en paraplyterm. (Abrahamsson 2009: 14–15, Börestam & Huss 2011: 24–25, 31–32.)

I Finland används termen *det andra inhemska språket* för att redogöra benämningen av ett av Finlands nationalspråk. Det andra inhemska språket är i Finland antingen finska eller svenska beroende på en persons registrerade modersmål och/eller skolspråk. I denna undersökning ombads informanterna att i början av frågeformuläret ta ställning till vad de själva anser att är deras starkaste språk, det vill säga finska, svenska eller anser de att dessa två språk är lika starka.

När det på samhällsnivå diskuteras om ett områdes två- eller flerspråkighet hänvisas det till att det framkommer två eller fleras språk på ett område eller i ett land. Ett sätt att styra språkens ställning i förhållande till varandra är språklagstiftningen. På det sättet fastslås och bekräftas de språkliga rättigheterna. (Börestam & Huss 2011: 97.) De flesta människor i samhället är flerspråkiga och var tredje individ talar dagligen två eller flera språk (Kalliokoski 2009: 9).

I samband med definiering av tvåspråkigheten bör det göras en skillnad mellan individuell och samhällelig tvåspråkighet. Den *individuella tvåspråkigheten* hänvisar till att en individ med områdets minoritetsspråk som modersmål behärskar också områdets majoritetsspråk. Den *samhälleliga tvåspråkigheten* betyder att ett område eller ett samhälle kan vara tvåspråkigt även om det finns en stor del enspråkiga individer inom området eller i samhället. (Herberts 2008b: 18.)

Det är en komplicerad och mångskiftande process att lära sig ett nytt språk. Ett språk kan inläras och tillägnas vid olika tidpunkter i livet. *Inläring* framträder medvetet och forminriktat genom olika strukturer och regler. Inläringen är explicit och sker genom monitoreringen, alltså inte genom att spontant producera språket utan genom att undersöka och rätta till de egna uttalandena. Inläringen kan delas vidare i informell och formell inläring. Informell inläring sker omedvetet, utan planerad undervisning samt utan valda regler och arbetsformer. Den formella inläringen sker i klassrummet, medvetet och genom en välplanerad undervisningshelhet. *Tillägnandet* är något som sker automatiskt och naturligt. Språket lärs intuitivt och implicit genom ett språkligt inflöde utifrån till individen. (Abrahamsson 2009: 11, 15–18, Börestam & Huss 2001: 23–25.)

3.2 Självbedömning av språkfärdigheter

Självbedömningen definieras som en handling där en individ bedömer den egna förmågan att prestera. I självbedömningen reflekterar individen kring den egna handlingen och försöker förstå och betrakta den egna handlingen ur olika synvinklar och aspekter. I självbedömningen jämför man de egna färdigheterna med en allmän syn på olika färdighetsnivåer och försöker avgöra starka och svaga delområden i de egna färdigheterna och samtidigt placera de egna färdigheterna på en skala. Självbedömningen är en mångsidig och fri reflektion kring individens tankar om sig själv och påverkas därför också av individens syn både på sig själv och på andra. Självbedömningen förutsätter en modell eller en skala om det hur bedömningen utförs så att självbedömningen är likadan hos olika individer. Kriterierna för självbedömningen ska introduceras för individen före hen genomför självbedömningen. (Atjonen 2007: 81–85.)

Självbedömningen gör individen medveten om de egna färdigheterna och stöder den möjliga utvecklingen inom de delområden som är svagare hos individen. Vidare kan självbedömningen möjliggöra att individen som är medveten om de egna färdigheterna också bättre kan utnyttja sina starkare sidor och samtidigt bilda en mer positiv uppfattning av sig själv och det som hen kan. Delområden som individen bedömer är oftast sådana förmågor som individen bäst själv kan utvärdera. (Atjonen 2007: 82–85.)

Heittola (2012: 38) framställer att man kan konstatera ett språk som ett instrument och en färdighet. Språkkunskaperna definieras som den färdigheten som en individ ska ha för att kunna ”producera, uppfatta och förstå alla möjliga meddelanden avfattade på språket i fråga” (Linell 1978: 242–243). När en individs språkfärdigheter undersöks bör det först definieras hur individen använder detta språk (ibid.). Att kunna ett språk innehåller flera aspekter och delområden som man bör behärska. När man kan ett språk har man ett ordförråd samt förståelse om hur man använder olika fraser, uttryck och idiom. Man vet hur man böjer ord samt hur man använder dem så att de passar in i kontexten. (Tandefelt 2000: 8–11.)

Språkfärdigheten innefattar även förmågan där individen tolkar och förstår den språkliga produktionen hos andra individer även då de använder obekanta ord, uttryck och ordfogningar. En individs språkkänsla formas både när individen själv får använda språket men också när individen i tillräckligt stor omfattning får komma i kontakt med det talade och skrivna språket av andra individer. Individen som har möjligheten att mångsidigt få använda sitt modersmål utvecklar automatiskt en positiv och stark språkkänsla i sitt modersmål. (Tandefelt 2000: 8–11.) Språket betecknar dessutom grupptillhörighet både medvetet och omedvetet (Kotsinas 1994: 19).

Börestam och Huss (2011: 31) presenterar hur man kan dela in de språkliga färdigheterna i receptiva, det vill säga passiva, och produktiva, med andra ord aktiva, färdigheter. Indelningen presenteras noggrannare i tabell 2.

	PRIMÄR/TAL	SEKUNDÄR/SKRIFT
RECEPTIV	Förstå	Läsa
PRODUKTIV	Tala	Skriva

Tabell 2. Språkliga färdigheter enligt Börestam och Huss (2011: 31).

Som tabell 2 illustrerar kan de här färdigheterna vidare delas i primära (att tala) och sekundära (att skriva) språkliga dimensioner. Att förstå tal (hörförståelse) är en primär receptiv språkfärdighet och att läsa (läsförståelse) är en sekundär receptiv språkfärdighet. Att tala räknas som en primär produktiv språkfärdighet och att skriva som en sekundär produktiv språkfärdighet. Primära färdigheter framkommer i en individ naturligt och informellt och sekundära färdigheter framkommer formellt och medvetet. (Börestam & Huss 2011: 30–31, 47.) Produktiva färdigheter är något som individen själv producerar antingen i tal eller skrift och receptiva (eller passiva) färdigheter individs förmåga att

förstå vad andra individer säger eller skriver (Tandefelt 2000: 9). I denna avhandling undersöks informanternas produktiva och receptiva språkfärdigheter både som primära och sekundära färdigheter. Dessutom undersöks informanternas kommunikationsförmåga för att vidare redogöra för informanternas kunskaper att genomföra en dialog, förstå vad kommunikationspartnern uttrycker och kunna svara på det så att informationsöverföringen uppnår målet med kommunikationen.

Chomsky definierar språket som en kompetens hos en individ alltså en individs färdighet i sitt språk. Att kunna kommunicera med ett språk ses som en vidare kompetens utöver det att individen förstår och kan också uttrycka sig på det valda språket i konkreta och verkliga situationer. Kommunikativ kompetens är en biologisk och social förmåga att kunna kommunicera med andra individer. Kommunikation är en form av social växelverkan som lärs in och tillämpas i olika sociala situationer. Kommunikationen är till stor del innehållsmässigt och formbaserat kreativ och omöjlig att predicera. Kommunikationen inträffar i olika sociala kontexter, som i sig påverkar både talarens språkbruk och också lyssnarens tolkning av det här språkbruket. Kommunikationen har alltid ett syfte och det om kommunikationen lyckas eller inte lyckas utgörs av den effekt kommunikationen framkallade. (Hammarberg 2013: 37–39, Sandqvist & Telemann 1989: 278.)

Både när vi talar och också när vi skriver är det situationen och mottagaren som avgör det uttryckssättet man använder. Dessutom är det kommunikationspartnerns ålder, kön, status, m.fl. som har betydelse för hur man uttrycker sig i olika kommunikationssituationer. Kommunikationssituationen utgör bland annat hur formellt eller informellt man uttrycker sig. Vid kommunikationen är det nödvändigt att kunna signalera för kommunikationspartnern om man inte förstår eller för att bli säker på att kommunikationspartnern förstod innebörden av kommunikationen. (Hammarberg 2013: 58, 64, Olofsson & Sjöqvist 2013: 693–695, 708.)

3.3 Fackspråklig kommunikation

Fackspråk är språket som används när man kommunicerar om ett särskilt tema. Till fackspråk hör terminologin som för yrkesutövandet, speciella aktiviteter och intresseområden (t.ex. den medicinska terminologin). Fackspråket skiljer från det allmänna språket i olika grader. Fackspråket är olika begrepp som beskriver och förmedlar en ämnesspecifik innebörd och skapar samtidigt samhörighet mellan individer som hör till samma expertgrupp och som använder samt förstår innebörden av de ämnesspecifika begreppen. (Institutet för språk och folkminnen 2020.)

En kommunikationssituation kan klassificeras som en fackspråklig situation eller inte. Kommunikationen på ett fackspråk är en glidande skala mellan det specifika fackspråket och det vardagliga språket. När två individer från två olika expertområden eller så att endast den ena är expert på området som diskuteras möter varandra är de olika experterna eller den ena experten tvingad till att underlätta den andras förståelse genom att inte endast och konsekvent använda det egna fackspråket. När en viss expert diskuterar med antingen en expert från ett annat expertområde eller att till och med två experter från samma expertområde men som professionellt sett befinner långt från varandra diskuterar med varandra har den ena experten mycket begränsade möjligheter att utnyttja sitt eget fackspråk när experten försöker uttrycka något inom sitt eget expertområde. Vidare sagt i en dylik situation kan man konstatera att det är tillspetsat frågan om en situation där det förmedlas information utan kommunikation eller större korrelation mellan de två individerna. Om en fackspråklig text ska översättas är det centralt att både den som ursprungligen har producerat texten och den som översätter det till ett annat språk känner till de fackspecifika begreppen samt olika texttypernas kännetecken. De olika texttyperna existerar också i icke-fackspråkligt text. (Laurén 1993: 12–13, 15–16.)

I undersökningar inom fackspråk ställs det nuförtiden frågor om hur inläringen av ämnesspecifika begrepp hos en andraspråksinlärare sker samt hur dessa färdigheter utvecklas i samband med förstaspråket. Nästan all kommunikation och diskussion innehåller fackspecifika begrepp även om det inte är frågan om en diskussion mellan två experter inom temat. (Laurén 2008: 143–144.)

Utöver att det finns olika fackspråkliga termer och begrepp finns det dessutom en stor variation i det vardagliga språket. Språket kan skilja sig märkbart bland annat beroende på individens ålder och dialekt som individen talar. (Andersson 1989: 25–26.) Även om informanterna i min studie behöver använda ett fackspråk sinsemellan för att specifikt och detaljerat uttrycka sig med hjälp av den medicinska terminologin kommer det också fram kommunikationssituationer där informanterna kommunicerar med patienter med vardagligt språk eller patienter som talar en dialekt.

Begreppet *dialekt* betyder tal som är typiskt för ett visst geografiskt område. Språksociologin gör en skillnad mellan regional dialekt och social dialekt. Den första, regionala dialekten, ses utifrån att talet med vissa karakteristiska drag används på ett visst område. Den sociala dialekten betecknas av en språklig varietet som används av en viss social klass. (Einarsson 2009: 147.)

3.4 Språkattityder

Attityd är en tendens för ett visst beteende. Attityder innehåller en böjelse att konsekvent reagera positivt eller negativt mot en viss händelse eller sak. Det som individen reagerar för kan vara bland annat en eller flera personer eller ett språk, en dialekt eller ett språkligt uttryck. Attityder mot ett språk kan vara direkta attityder mot personer som talar språket. (Einarsson 2009: 217–219.) I vetenskapliga sammanhang hänvisar attityder till en individs grundläggande värderingar och uppfattningar (Patel & Davidson 2011: 88).

En individs attityder kan inte direkt observeras på grund av att en individs tankar, tankesystem och känslor är individuella och osynliga. Attityder kan dock utnyttjas för att sammanfatta, förklara eller förutse en individs beteende. Dessutom är attityder centrala faktorer när man studerar tvåspråkigheten. Attitydundersökningar mäter aktuella och gällande uppfattningar om olika språk, speciellt om språk med minoritetsställning i samhället. (Baker 1992: 9–11.)

Abrahamsson konstaterar hur positiva attityder mot ett språk påverkar positivt inlärnigen av språket. Tvärtom om individen har negativa attityder mot ett språk påverkar det inlärnigen negativt. En socialt optimal inlärningsituation innehåller att två rådande språk har en liknande social status. Den sociala kontexten där individen befinner sig leder till attityder. Positiva attityder ökar en individs motivation och motivationen tillsammans med en individs individuella egenskaper (t.ex. åldern, könen, personligheten, språkbegåvningen och viljan) avgör individens inlärningsmöjligheter. Man trodde länge att för det mesta var det affektiva faktorer, så som en individs attityd och motivation, som har betydelse i den informella, omedvetna inlärnigen. (Abrahamsson 2009: 199, 202–203, 205–207, 221.)

Varje människa har åsikter om språk. Genom språkinlärnigen förenas individen samtidigt till språkgemenskapen och samhällsgemenskapen. Samtidigt som det framkommer inlärnig i ett språk anammar vi dessutom åsikter om språket. Språkattityder styr det egna språkbruket så som också tankar om andra människor och deras språkfärdighet. (Andersson 1989: 15–19.)

Den känslomässiga värderingen kan delas vidare i två föreställningar var av den ena är positiv och den andra är negativ. Fördomar är felaktiga föreställningar som har blivit anknutna till en individs uppfattningar. I fördomar är individens känslor oftast negativa och ifall känslorna är märkbart negativa diskuteras det till och med om en hatbild. Motsatsen för en negativ uppfattning och hatbild är en idealbild som uttrycker en positiv uppfattning om något. (Einarsson 2009: 218.)

Attitydfrågor undersöks oftast i form av den så kallade Likert-skalan med en femgradig svars skala. Individen tar ställning till olika påståenden genom att presentera sin inställning på den femgradiga svars skalan. Påståenden som individen tar ställning till ska vara både positivt och negativt uttryckta och de olika formuleringarna ska vara i en blandad ordning. Vanligtvis är den positiva ställningen som i poängskalan motsvarar fem poäng och den negativa ställningen som ger minst antal poäng. (Patel & Davidson 2011: 88–89.)

3.5 Språkbarometern 2004–2016

Språkbarometern för 2004–2016 undersöker hur både de finskspråkiga och svenskspråkiga minoriteterna får service på det egna språket och dessutom det hur minoritetsbefolkningen upplever relationerna mellan olika språkgrupper. Förläggaren för språkbarometern för 2004–2016 är Justitieministeriet. Enligt språkbarometern för 2004–2016 är finskspråkiga informanter avsevärt mer nöjda med den språkliga servicen på minoritetsspråk för kommunala och statliga tjänster i tvåspråkiga kommuner jämfört med de svenskspråkiga informanterna. Stora skillnader i bedömningen framkommer när det diskuteras av servicen av nödcentralen, räddningstvånen och polisen. Utöver dessa tre bedömningsmål får dessutom social- och hälsovårdstjänsterna sämre bedömningar från de svenskspråkiga än från de finskspråkiga. Det framkommer märkbara skillnader lokalt och regionalt. (Lindell 2016.)

I språkbarometern för 2004–2016 framkommer det hur svenskspråkiga informanter anser att den språkliga klimaten är mer negativ jämfört med de finskspråkigas åsikter. Enligt forskningsresultaten i språkbarometern upplevdes det att den kommunala och lokala inställningen till andra språkgrupper har blivit sämre hos de svenskspråkiga informanterna. Finskspråkiga informanter upplevde relationerna mellan de finskspråkiga och svenskspråkiga i hemkommunen sämre än de svenskspråkiga informanterna. (Lindell 2016.)

Språkbarometern baserar på svar av informanter som bor på tvåspråkiga kommuner i Finland. Sammanlagt finns de 33 stycken tvåspråkiga kommuner i Finland. Inom hälsovårdens läkarmottagning, hälsovårdens skötarmottagning, sjukhusvård och jourmottagning har hälften eller dubbelt så många fler svenskspråkiga jämfört med de finskspråkiga informanterna angett att de inte har fått service på sitt eget språk. Av social- och hälsovårdsservicen har de här fyra kategorier de högsta antal både finskspråkiga men speciellt också svenskspråkiga informanter som inte har begärt service på modersmålet. (Kuntaliitto 2017, Lindell 2016.)

Språkbarometern 2008 undersökte bland annat hur de språkliga minoriteterna utvärderar och vilket vitsord de ger för språklig service för räddningsverket. Finskspråkiga informanter var märkbart mer nöjda av den språkliga servicen jämfört med de svenskspråkiga informanterna. Av de finskspråkiga informanterna gav cirka 90 % vitsordet 8–10 för den språkliga servicen samtidigt som endast cirka 65 % av de svenskspråkiga informanterna gav vitsordet 8–10. Andelen informanter som gav vitsordet 4, 5 eller 6 var för varje vitsord 0–5 % av de finskspråkiga och 5–10 % av de svenskspråkiga informanterna. (Herberts 2009: 35.) I språkbarometern 2012 kommer det fram hur det angivna medelvitsordet för språkliga servicen hos både finskspråkiga och svenskspråkiga minoriteter hade sänkt från språkbarometern 2008 (Herberts 2013: 21).

Barometern för 2001–2007 fokuserar på finlandssvenskar och deras språkvanor, värderingar och attityder. Barometern redogör för årliga mätningar om opinioner och trender i Svenskfinland. Målgruppen i projektet var den svenskspråkiga befolkningen i Finland oberoende var informanterna bodde. På grund av att begreppet ”finlandssvensk” är otydlig valdes det som målgrupp de personer som bor i Finland och är svenskspråkiga. (Herberts 2008a: 10–13.) Resultaten i barometern för 2001–2007 redogör att allt fler personer med modersmålet svenska använder två språk. Vidare diskuteras det om språkförhållandena i Österbotten där bland annat en del medborgare ser kommunsammanslagningar som ett språkligt hot och en annan del som en språklig möjlighet. I Barometern 01–07 konstateras det hur allt fler svenskspråkiga medborgare i dag är tvåspråkiga och deras vardag kännetecknas av en språklig mångsidighet och flexibilitet (Herberts 2008c: 158).

3.6 Tidigare forskning

Det finns tidigare forskning om språkfärdigheter, användning och inställning inom andra yrkesgrupper. Sanna Heittola (2012) i sin avhandling pro gradu redogör för det andra inhemska språket inom polisens verksamhet utifrån språkanvändning, språkattityder och självbedömd språkfärdighet. Hon forskar sammanlagt i 114

informanter som är både finskspråkiga och svenskspråkiga och från både en- och tvåspråkiga polisinsrättningar.

Heittola redogör i sina resultat för hur de svenskspråkiga informanterna bedömer sina språkfärdigheter i det andra inhemska språket med högre nivå än finskspråkiga informanter från den tvåspråkiga polisinsrättningen. Dessutom bedömer de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen sina språkfärdigheter med högre nivå jämfört med de finskspråkiga informanterna från den enspråkiga polisinsrättningen. (Heittola 2012.)

De svenskspråkiga informanterna använder mera av det andra inhemska språket under fritiden jämfört med de finskspråkiga informanterna. Detta konstateras vara naturligt på grund av att majoriteten av invånarna från den tvåspråkiga polisinsrättningens område är finskspråkiga. Alla svenskspråkiga informanter medger att de använder finska under arbetstid samtidigt som största delen av de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsrättningen samt majoriteten av de finskspråkiga informanterna från den enspråkiga polisinsrättningen använder det andra inhemska språket, det vill säga svenska, i sitt arbete. (Heittola 2012.)

Sanna Heittola (2012) har använt i sitt frågeformulär liknande attitydfrågor som Svenska Finlands folkting i sin undersökning 1997. Svenska Finlands folkting utredde 1997 en surveyundersökning om den finskspråkiga befolkningens inställning till tvåspråkigheten, svenska språket och finlandssvenskar i Finland. Rapporten nämner tre utgångspunkter som betonas när man diskuterar om finlandssvenskarna och finskspråkiga befolkningens inställning till dem och tvåspråkigheten. Svenska språket och befolkningen som talar svenska som modersmål är en betydelsefull del av både Finlands historia och dagens samhälle. Befolkningen som har svenska som modersmål har ändå Finland som sitt fosterland och ägnar sällan härstamningen från Sverige. (Svenska Finlands folkting 1997.)

Som tredje faktor redogör rapporten faktumet att tvåspråkigheten är vanlig hos den svenskspråkiga befolkningen. I undersökningen kom det bland annat fram hur över

hälften av de finskspråkiga informanterna bedömde sina egna muntliga och skriftliga färdigheter i svenska språket med skolvitsordet 4–6. Av de finskspråkiga informanterna konstaterade största delen (70 %) att svenska språket är en väsentlig del av samhället. (Svenska Finlands folkting 1997.)

Svenska Finlands folktings (1997: 90) undersökning utredde hur 85 % av informanterna var av samma åsikt när de tog ställning till hur Finlands svenskspråkiga befolkning har rättighet att få service på sitt modersmål. I Sanna Heittolas (2012: 96) avhandling pro gradu var det sammanlagt 91 % av de finskspråkiga informanterna som var av samma åsikt att Finlands svenskspråkiga befolkning har rättighet att få service på sitt modersmål.

Av det hur språklagen har förverkligats inom polisernas verksamhet i den tvåspråkiga Vanda har Elina Loikkanen och Noora Rasilainen skrivit om i sin avhandling pro gradu. Förverkligande av språkliga rättigheter i Finland. En studie av svenskans ställning i polisens verksamhet i det tvåspråkiga Vanda redogör hur, hur ofta och i vilka sammanhang poliserna använder svenska språket när de arbetar. Vidare utreder Loikkanen och Rasilainen polisernas språkfärdigheter och det om poliserna anser att språkfärdigheterna är tillräckliga för att klara av de olika arbetsuppgifterna på svenska. Resultaten fastställer hur informanterna behöver inte svenska i sitt vardagliga arbete. Endast cirka 20 % av informanterna konstaterar att de använder ens delvis svenska i sitt yrke. Informanterna bedömer de egna färdigheterna i svenska som antingen dåliga, rätt dåliga eller måttligt bra. (Loikkanen & Rasilainen 2010.)

4 SPRÅKFÄRDIGHETER OCH SPRÅKANVÄNDNING HOS FÖRSTAVÅRDSPERSONALEN VID ÖSTERBOTTENS RÄDDNINGSVÄRK

I det här kapitlet redogörs för informanternas självbedömda färdigheter i de inhemska språken finska och svenska i min undersökning. I avsnitt 4.1 presenteras informanternas språkfärdigheter så att först redogörs det för informanternas registrerade modersmål samt det starkaste språket. Efter det redogörs för informanternas självbedömda färdighet i finska och informanternas självbedömda färdighet i svenska. I avsnitt 4.2 redogörs för informanternas användning av det andra inhemska språket så att först presenteras informanternas språkanvändning under och utanför arbetstid. Efter det redogörs det för språkanvändningen hos informanter med modersmålet finska och språkanvändningen hos informanter med modersmålet svenska.

4.1 Informanternas språkfärdigheter

Språkfärdigheterna är delade i följande kategorier: tal, skriftlig färdighet, hörförståelse, läsförståelse, kommunikation under arbetstid i olika arbetsomgivningar och sammanhang samt kommunikation utanför arbetstid. Analysen börjar med de primära och sekundära produktiva färdigheterna att tala och att skriva, fortsätter med de primära och sekundära receptiva färdigheterna, läs- och hörförståelse, och slutligen analyseras informanternas kommunikation under och utanför arbetstid (se tabell 2) (Börjestam & Huss 2001: 30–31). Informanterna har dessutom fått ange vad som är lättast och svårast i språkanvändningen samt ta ställning till om det känns naturligt att använda språket på arbetstid och på fritiden. Detta ger en mångsidigare bild om informanternas språkfärdigheter och ger tilläggsinformation om vad informanterna personligen anser om de egna språkfärdigheterna. Att informanterna får beskriva ifall de anser att det känns naturligt eller inte att använda språket på arbetstid och på fritiden redogör en aspekt där en informant kan kunna ett språk även om hen inte anser att det känns naturligt att använda det.

4.1.1 Informanternas modersmål och starkaste språk

I undersökningen deltog sammanlagt 28 informanter var av 17 är män och 11 kvinnor. Av männen har 11 informanter finska som modersmål och sex informanter modersmålet svenska. Av kvinnorna har fyra informanter modersmålet finska och sju informanter modersmålet svenska. Sammanlagt har 15 informanter finska som modersmål och 13 informanter har svenska som modersmål. Dessutom hade informanterna möjlighet att välja som sitt starkaste språk finska, svenska, finska och svenska eller ett övrigt språk i frågeformuläret. Alternativet ”finska och svenska” gavs i enkäten för att få uppgifter om sådana informanter som ansåg att dessa språk lär lika starka. Figur 1 och tabell 3 presenterar grundinformation om informanterna. I analysdelen kommer jag att presentera informanterna delvis med förkortningar så att till exempel informant 1 förkortas som ”Inf 1”.

	modersmål		det starkaste språket		
	finska	svenska	finska	svenska	båda
Inf 1	x		x		
Inf 2		x		x	
Inf 3	x		x		
Inf 4		x		x	
Inf 5		x		x	
Inf 6	x		x		
Inf 7	x		x		
Inf 8	x		x		
Inf 9	x		x		
Inf 10	x		x		
Inf 11		x		x	
Inf 12	x		x		
Inf 13		x			x
Inf 14		x		x	
Inf 15		x		x	
Inf 16		x		x	
Inf 17	x		x		
Inf 18		x			x
Inf 19		x			x
Inf 20		x		x	
Inf 21		x		x	
Inf 22	x		x		
Inf 23	x		x		
Inf 24	x		x		
Inf 25	x		x		
Inf 26	x		x		
Inf 27		x	x		
Inf 28	x		x		

Tabell 3. Informanternas modersmål och det starkaste språket.

Som det framgår av figur 1 och tabell 3 är sammanlagt 11 informanter män med modersmålet finska. Sex informanter är män med modersmålet svenska. Fyra informanter är kvinnliga informanter med modersmålet finska. Sju informanter är kvinnliga informanter med svenska som modersmål. Sammanlagt tre informanter angav att de har lika stark finska som deras modersmål svenska är. Dessa informanter är markerade med blått i tabell 3. Informant 27 har modersmålet svenska men anser ändå att finska är hans starkaste språk. Den här informanten är markerat med grönt i tabell 3. Resten av de kvinnliga och manliga informanterna konstaterade att deras modersmål oberoende om det är finska eller svenska är deras starkaste språk. I Heittolas (2012: 13) undersökning angav sammanlagt 5 informanter att de var tvåspråkiga. I barometern 01–07 presenterades det att 64% av finlandssvenska invånare i Österbotten var tvåspråkiga enligt den egna uppfattningen när tvåspråkigheten definierades med minst nöjaktiga färdigheter i finska (Herberts 2008b: 20).

I följande avsnitt presenteras informanternas självbedömda färdigheter först i finska och sedan i svenska enligt följande ordning: för att börja med presenteras två produktiva färdigheter, tal och skrift, och efter det två receptiva färdigheter, hörförståelse och läsförståelse. Efter det presenteras ännu informanternas självbedömda kommunikationsfärdigheter både under och utanför arbetstid för att se om det finns skillnader mellan informanternas språkfärdigheter när det gäller arbetsspråket och det mer friare språket som informanterna använder på fritiden.

4.1.2 Informanternas självbedömda färdighet i finska

Under varje språkfärdighetsområde fokuseras det skilt på informanter som har modersmålet svenska och skilt på informanter som har modersmålet finska. De tre informanter som har angett att de är lika starka i svenska och finska betraktas som svenskspråkiga enligt deras registrerade modersmål. Informantgruppen med svenska som modersmål förkortas i tabellen med "SV" och informantgruppen med finska som modersmål förkortas i tabellen med "FI". Informanterna ombads bedöma sina

språkfärdigheter enligt följande färdighetsnivåer: modersmålsaktigt, utmärkt, mycket bra, bra, nöjaktigt, försvarligt och inte alls.

I tabell 4 redogörs för informanternas färdigheter att tala finska skilt för informanter med modersmålet finska och för informanter med svenska som modersmål.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	2
utmärkt	-	2
mycket bra	-	3
bra	1	6
nöjaktigt	-	-
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 4. Informanternas självbedömda färdigheter att tala finska.

Som det framkommer av tabell 4 angav 14 informanter med modersmålet finska att de talar finska modersmålsaktigt och en informant konstaterade att färdigheterna att tala finska är goda. I informantgruppen som har svenska som modersmål konstaterade två informanter att deras färdigheter i att tala finska är modersmålsaktiga. Två informanter bedömde de egna muntliga färdigheterna som utmärkta, tre informanter som mycket goda och sex informanter som goda. De tre informanter som hade angett att deras finska är lika stark som modersmålet svenska bedömde att deras muntliga färdigheter i finska är modersmålsaktiga eller goda. Undersökningen visar att i genomsnitt angav informanterna med svenska som modersmål att färdigheterna att tala finska vara mycket goda. Informanterna i Sanna Heittolas (2012: 62–64) undersökning konstaterade att färdigheterna var genomsnittligt goda och utmärkta. I min undersökning var de lägsta självbedömda färdigheterna goda och i Heittolas (ibid.) angav 11,1 % av informanterna

med svenska som modersmål att deras självbedömda färdigheter att tala finska var endast nöjaktiga.

I frågeformuläret tillfrågades informanterna med en öppen fråga vad som är det lättaste i finska språket. I följande exempel presenteras informanternas svar när de tillfrågades vad som är det lättaste i finska språket:

- (1) ”Saa olla verbaalisesti oma itsensä”
- (2) ”Helpointa on suomen kielessä, kun pystyy sanomaan saman asian eri tavoilla eri tilanteissa eri henkilöille”
- (3) ”Puhuminen”
- (4) ”Laaja sanavarasto”
- (5) ”Tala”

En informant med modersmålet finska i exempel 1 ansåg att det lättaste med finska språket är att man får vara verbalt sig själv. Informant med finska som modersmål konstaterade i exempel 2 att det är lättast när man kan säga samma sak på olika sätt i olika situationer för olika personer. En informant ansåg i exempel 4 att ett omfattande ordförråd är det lättaste när det är frågan om informantens modersmål finska. En annan informant med modersmålet finska i exempel 3, en informant med modersmålet svenska i exempel 5 samt två övriga informanter med svenska som modersmål konstaterade att det lättaste inom finska språket är att tala.

En informant med modersmålet svenska ansåg att tröskeln att tala finska blir lägre när man en gång har lärt sig att använda språket. Hen ansåg dessutom att man lär sig hela tiden mera när man använder språket även om finskan enligt hen är ett mycket svårt språk. Enligt Tandefelt (2000: 8–11) formas en individs språkkänsla både när individen får själv använda språket men också när individen i tillräckligt stor omfattning får komma i kontakt med det talade och skrivna språket av andra individer. Individen som har möjligheten att mångsidigt få använda sitt modersmål utvecklar automatiskt en positiv och stark språkkänsla i sitt modersmål (ibid.). En informant med modersmålet svenska ansåg att det skulle vara nyttigt att få fortbildning i att tala fritt på finska. En informant

med modersmålet finska ansåg att det svåraste i finska språket är att man använder fel ändelser när man länge har talat endast svenska, alltså informantens andra inhemska språk.

I tabell 5 presenteras informanternas självbedömda färdigheter att skriva på finska skilt för informanter med modersmålet finska och modersmålet svenska.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	2
utmärkt	-	2
mycket bra	-	-
bra	-	6
nöjaktigt	1	3
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 5. Informanternas självbedömda färdighet att skriva på finska.

Så som i tabell 4 så också i tabell 5 konstaterade nästan alla informanter med finska som modersmål att deras skrivfärdigheter i finska är modersmålsaktiga. En informant med modersmålet finska angav att skrivfärdigheterna i hans modersmål är endast nöjaktiga. Av de informanter som har svenska som modersmål konstaterade två informanter att skrivfärdigheterna i finska är modersmålsaktiga och två informanter angav att skrivfärdigheterna är utmärkta. Sex informanter konstaterade att färdigheterna är goda och tre informanter konstaterade att färdigheterna är nöjaktiga. I genomsnitt är svenskspråkiga informanternas självbedömda färdigheter i skriven finska goda.

I Heittolas (2012: 64–65) undersökning angav de svenskspråkiga informanterna att de skriftliga färdigheterna i det andra inhemska språket, finska, var i genomsnitt goda eller utmärkta. Jämfört med Heittolas (ibid.) undersökning kom det inte fram i min

undersökning att någon informant hade medgett att de självbedömda skrivfärdigheterna i finska hos informanter med modersmålet svenska var att de inte alls kan skriva på det andra inhemska språket. I min undersökning angav ingen informant att de självbedömda skrivfärdigheterna är försvarliga när 2,9 % av informanterna i Heittolas (ibid.) undersökning angav att de självbedömda skrivfärdigheterna var försvarliga.

En informant med finska som modersmål ansåg att det lättaste i finska språket är att producera officiella texter på grund av att informanten själv anser att hen är bra på grammatik. Två informanter med svenska som modersmål ansåg att det svåraste i finska språket är att skriva. En informant med svenska som modersmål konstaterar att hen ser ett behov av fortbildningen både i grammatik och i skrivfärdigheter. En informant med svenska som modersmål ansåg att det skulle vara nyttigt att få fortbildning i att skriva på finska.

I följande tabell (tabell 6) redogörs för informanternas självbedömda färdighet i hörförståelse på finska.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	3
utmärkt	-	3
mycket bra	1	4
bra	-	3
nöjaktigt	-	-
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 6. Informanternas självbedömda färdigheter i hörförståelse på finska.

I tabell 6 ses att nästan alla informanter med modersmålet finska svarade att deras färdigheter i finsk hörförståelse är modersmålsaktigt. Endast en informant angav att hens

hörförståelse i modersmålet är mycket goda. Av informanterna med modersmålet svenska konstaterade tre informanter att deras självbedömda hörförståelse på det andra inhemska språket är modersmålsaktig. Tre informanter angav att färdigheterna är utmärkta, fyra informanter att färdigheterna är mycket goda och tre informanter att färdigheterna är goda. Både i den här undersökningen och i Heittolas (2012: 67–68) undersökning angav informanterna med svenska liksom modersmål att färdigheterna i hörförståelse i det andra inhemska språket är minst goda.

En informant angav att det lättaste med finska språket är det att största delen av medmänniskorna använder språket. Enligt Bergroth (2015: 60) är det viktigt att få en möjlighet att mångsidigt och i olika situationer få använda ett språk. Detta kan vara svårt om individen har endast ett begränsat antal personer som individen kan använda språket med (ibid.). En annan informant med finska som modersmål konstaterade att överlag är finskan svår att förstå för personer som inte kan finska. En informant med svenska som modersmål ansåg att det svåraste i finska språket är att förstå svåra och komplicerade meningar och ord som ibland framkommer i olika sammanhang.

I följande tabell (tabell 7) presenteras informanternas självbedömda färdighet i läsförståelse på finska. Först redogörs för svaren av informanter med modersmålet finska och sedan för informanterna med modersmålet svenska.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	3
utmärkt	-	4
mycket bra	-	2
bra	1	4
nöjaktigt	-	-
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 7. Informanternas självbedömda färdigheter i läsförståelse i finska.

Som tabell 7 demonstrerar angav sammanlagt 14 informanter med modersmålet finska att deras självbedömda färdigheter i läsförståelse i finska är modersmålsaktiga. En informant påpekade att läsförståelsefärdigheterna i hens modersmål är goda. Av informanterna med svenska som modersmål konstaterade tre informanter att läsförståelsen på det andra inhemska språket, finska, är modersmålsaktig samt fyra informanter att färdigheterna är utmärkta. Två informanter konstaterade att läsförståelsen i finska är mycket goda och fyra informanter att färdigheterna är goda. I genomsnitt angav informanterna med svenska som modersmål att färdigheterna i läsförståelse på det andra inhemska språket, finska, är utmärkta.

Informanterna i Heittolas (2012: 66–67) undersökning konstaterade också att färdigheterna är i medeltal utmärkta. I Heittolas (ibid.) undersökning konstaterade dock 5,9 % av de svenskspråkiga informanterna att de självbedömda färdigheterna i läsförståelse i finska är nöjaktiga. I min undersökning var det ingen informant som själv bedömde sin läsförståelse sämre än god.

I följande två tabeller, det vill säga tabell 8 och tabell 9, presenteras informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska. I tabell 8 presenteras informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska under arbetstid och i tabell 9 presenteras informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska utanför arbetstid.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	2
utmärkt	-	2
mycket bra	-	5
bra	1	3
nöjaktigt	-	1
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 8. Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska under arbetstid.

Som det framkommer i tabell 8 angav 14 informanter med finska som modersmål att deras självbedömda kommunikationsfärdigheter på finska under arbetstid är modersmålsaktiga. En informant konstaterade att hans kommunikationsfärdigheter på sitt modersmål under arbetstid är endast goda. Av de informanter som har svenska som modersmål konstaterade två informanter att kommunikationsfärdigheter på det andra inhemska språket, finska, under arbetstid är modersmålsaktiga. Två informanter angav att kommunikationsfärdigheterna under arbetstid var utmärkta, fem informanter som mycket goda, tre informanter som goda och en informant som nöjaktiga. I tabell 9 redogörs för informanternas självbedömda kommunikationsfärdigheter utanför arbetstid.

	FI	SV
modersmålsaktigt	14	2
utmärkt	1	2
mycket bra	-	3
bra	-	4
nöjaktigt	-	2
försvarligt	-	-
inte alls	-	-

Tabell 9. Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på finska utanför arbetstid.

Som det framkommer i tabell 9 angav 14 informanter med modersmålet finska att deras kommunikationsfärdigheter på finska utanför arbetstid är modersmålsaktiga. En informant som i tabell 8 konstaterade att de självbedömda färdigheterna att kommunicera på finska under arbetstid var goda konstaterade att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna på sitt modersmål utanför arbetstid är utmärkta. Av informanter som har svenska som modersmål angav två informanter att kommunikationsfärdigheterna utanför arbetstid är modersmålsaktiga. Två informanter ansåg att de här kommunikationsfärdigheterna är utmärkta, tre informanter ansåg dem vara mycket goda, fyra informanter goda och två informanter nöjaktiga. När man jämför resultaten i tabell 8 och 9 kan man konstatera att de informanter som har finska som modersmål anser i genomsnitt att deras färdigheter att kommunicera på sitt modersmål är bättre utanför arbetstid. Informanterna med svenska som modersmål ansåg tvärtom att deras färdigheter att kommunicera på det andra inhemska språket, finska, är bättre under arbetstid.

En informant konstaterade att hennes språkfärdigheter att kommunicera på finska, det vill säga på hens modersmål under arbetstid är goda och utanför arbetstid utmärkta. Detta kan orsakas av att under arbetstid är informanten tvungen att använda fackspråk även på sitt modersmål. Enligt Laurén (1993: 12–13) är kommunikationen på ett fackspråk en

glidande skala mellan det specifika fackspråket och vardagliga språket. Det vardagliga språket utanför arbetstid är oftast talspråkligt och kräver inte användning av specifikt fackspråk om det inte är frågan om till exempel en speciell hobby där kommunikationen baserar på teorispråk (ibid.).

Tre informanter med svenska som modersmål konstaterade att det svåraste med finska språket är småprat och kaffebordsdiskussioner. En informant ansåg att det svåraste med finska är när de olika nyanserna inte förmedlas till en svenskspråkig talare. När informanterna tillfrågades om de ansåg att det känns naturligt att använda finska under arbetstid och utanför arbetstiden var informanterna samstämmiga om att det känns naturligt att använda finska under arbetstiden. En informant med svenska som modersmål ansåg att det inte känns naturligt att använda finska utanför arbetstiden. Resten av informanterna ansåg att det känns naturligt att använda finska också utanför arbetstiden.

Alla informanter med finska som modersmål förutom en informant angav att deras färdigheter i finska är modersmålsaktiga inom alla delområden. En informant bedömde sina egna färdigheter mellan nöjaktiga och utmärkta så att de muntliga färdigheterna utanför arbetstiden bedöms högst och att skriva på modersmålet finska får den lägsta självbedömningen. Av de informanter som har svenska som modersmål kan man konstatera att den högsta självbedömningen är i läsförståelse i finska och den lägsta i att skriva på finska. Informanterna anger i sina svar att skolningsmaterialet är oftast på finska.

4.1.3 Informanternas självbedömda färdighet i svenska

I detta avsnitt presenteras informanternas bedömning av sina färdigheter i svenska på de olika delområdena. Indelningen är samma för finskan i avsnitt 4.1.2. I tabell 10 redogörs först för informanternas självbedömda färdigheter att tala svenska. Likadant som i avsnitt 4.1.2 presenteras här också först informanterna med modersmålet finska (FI) och sedan informanterna med modersmålet svenska (SV). Ordningen för de olika informantgrupper

enligt modersmålet är samma både i avsnitt 4.1.2 och 4.1.3 för att tydligare se de olika svaren enligt fördelningen (FI/SV).

	FI	SV
modersmålsaktigt	-	12
utmärkt	1	1
mycket bra	3	-
bra	5	-
nöjaktigt	4	-
försvarligt	2	-
inte alls	-	-

Tabell 10. Informanternas självbedömda färdigheter att tala svenska.

Som tabell 10 visar har informanterna med finska som modersmål angett som följande: en informant konstaterade att den självbedömda färdigheten att tala svenska är utmärkt, tre informanter konstaterade att färdigheterna är mycket goda, fem informanter konstaterade att färdigheterna är goda, fyra informanter konstaterade att färdigheterna är nöjaktiga och två informanter att färdigheterna är försvarliga. I genomsnitt ansåg informanterna med finska som modersmål att deras färdigheter i det andra inhemska språket är goda. Av de informanter som har modersmålet svenska ansåg 12 informanter att de självbedömda färdigheterna att tala svenska är modersmålsaktiga och en informant att färdigheterna är utmärkta. Resultaten i min undersökning liknar resultaten i Heittolas (2012: 62–64) undersökning där finskspråkiga informanter vid den tvåspråkiga polisinsättningen värderade sina färdigheter vara goda.

I min undersökning angav två informanter att färdigheterna att tala det andra inhemska språket är nöjaktiga men ingen angav att de inte alls kan tala det andra inhemska språket. I Heittolas undersökningsresultat har cirka 11 % av de finskspråkiga informanterna vid den tvåspråkiga polisinsättningen angett att deras färdigheter att tala det andra inhemska

språket är nöjaktiga och 4,8 % att de kan inte alls tala det andra inhemska språket. (Heittola 2012: 63.)

I frågeformuläret tillfrågades det som informanterna anser att är det lättaste i svenska språket. Som det framkommer i exempel 6 ansåg en informant att det är lättast att tala svenska. Informanten i exempel 7 angav att det är meningsfullt att tala svenska. Två informanter med svenska som modersmål framställde att det är kommunikationen som är det lättaste i deras modersmål. Resten av informanterna med svenska som modersmål konstaterade att det lättaste med svenska språket är allt för att det är frågan om modersmålet.

(6) ”Tala”

(7) ”Ruotsin puhuminen on minulle mielekästä”

I frågeformuläret tillfrågades det också vad informanterna anser att är det svåraste i svenska språket. Sju informanter med svenska som modersmål konstaterade att det finns inget som är svårt för dem på grund av att det är frågan om modersmålet. En informant med finska som modersmål angav att det är svårt att använda olika nyanser i tal samt att ordförrådet är inadekvat och bristfälligt. En informant med svenska som modersmål konstaterade att det är svårt att tala högsvenska istället för dialekt. Olika svenska dialekter talas i Finlands kustområden både i Västra och i Södra Finland på sammanlagt fyra olika regioner: i Österbotten, på Åland, i Åboland och i Nyland. Sammanlagt vid västkusten talas det 30 olika dialekter var av i landskapet Österbotten talas 27 av dem. (Institutet för de inhemska språken 2020.)

En informant med svenska som modersmål ansåg att det svåraste med svenska språket är att veta rätt yrkesterminologi som informanten har lärt via finsk kurslitteratur. Däremot en informant med finska som modersmål konstaterar att det lättaste med svenska språket är yrkesterminologin. En annan informant med finska som modersmål anger att hen behärskar på svenska någorlunda det som handlar om vård.

I följande tabell (tabell 11) redogörs för informanternas självbedömda färdigheter att skriva på svenska.

	FI	SV
modersmålsaktigt	-	12
utmärkt	1	1
mycket bra	1	-
bra	3	-
nöjaktigt	5	-
försvarligt	5	-
inte alls	-	-

Tabell 11. Informanternas självbedömda färdigheter att skriva på svenska.

Som det framkommer i tabell 11 konstaterade en informant med modersmålet finska att de självbedömda skrivfärdigheterna på svenska är utmärkta så som en annan informant konstaterade att de självbedömda skrivfärdigheterna är mycket goda. Tre informanter med finska som modersmål ansåg att de självbedömda skrivfärdigheterna är goda, fem informanter att de är nöjaktiga och fem informanter att de är försvarliga. Av de informanter med svenska som modersmål konstaterade 12 informanter att de självbedömda skrivfärdigheterna i modersmålet är modersmålsaktiga och en informant att de är utmärkta.

I Heittolas undersökning har finskspråkiga informanter från den tvåspråkiga polisinsättningen angett att deras självbedömda skrivfärdigheter på det andra inhemska språket är i genomsnitt goda eller nöjaktiga – alltså med högre värdering än i min undersökning. Informanterna i Heittolas undersökning representerar hela skalan från att 2,5 % av informanterna med finska som modersmål från den tvåspråkiga polisinsättningen självbedömde de egna skrivfärdigheterna på det andra inhemska språket som modersmålsaktiga till att 2,5 % av informanterna angav att de inte alls kan skriva på

svenska. Jämfört med Heittolas undersökningsresultat konstaterade ingen i min undersökning att skrivfärdigheterna är modersmålsaktiga eller att de inte alls skulle kunna skriva på svenska. (Heittola 2012: 64–66.)

När det tillfrågades i frågeformuläret vad som är det svåraste inom svenska språket konstaterade en informant med modersmålet svenska att det är svårast att skriva vårdberättelser på svenska. En annan informant ansåg att det skulle finnas behov för fortbildning som handlar om att skriva om patientens tillstånd på svenska. En informant konstaterade att hen skulle vilja få fortbildning i de skriftliga färdigheterna vad som gäller skrivning av vårdberättelser när det i frågeformuläret tillfrågades ifall informanterna ser behov för fortbildning.

I tabell 12 redogörs för informanternas självbedömda färdigheter i hörförståelse i svenska.

	FI	SV
modersmålsaktigt	1	12
utmärkt	1	1
mycket bra	2	-
bra	4	-
nöjaktigt	5	-
försvarligt	2	-
inte alls	-	-

Tabell 12. Informanternas självbedömda färdigheter i hörförståelse i svenska.

Som tabell 12 presenterar konstaterade en informant med modersmålet finska att de självbedömda färdigheterna i hörförståelse i svenska är modersmålsaktiga och en informant att de är utmärkta. Två informanter med modersmålet finska ansåg att de självbedömda färdigheterna i hörförståelse i svenska är mycket goda, fyra informanter att

de är goda, fem informanter att de är nöjaktiga och två informanter att de är försvarliga. Av de informanter med modersmålet svenska angav 12 informanter att deras självbedömda färdigheter i hörförståelse i svenska, alltså i deras modersmål, är modersmålsaktiga och en informant att färdigheterna är utmärkta.

Heittolas (2012: 67–68) undersökning konstaterar hur de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen har i medeltal goda färdigheter i hörförståelse i det andra inhemska språket. I Heittolas (ibid.) undersökning konstaterade dessutom 5,1 % av informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen att de inte alls har färdigheter i hörförståelse på det andra inhemska språket. I min undersökning hade informanterna med modersmålet finska i genomsnitt goda eller nöjaktiga färdigheter i hörförståelse i svenska alltså lite lägre självbedömd färdighetsnivå än informanterna i Heittolas (2012) undersökning.

Sex informanter med modersmålet finska konstaterade att det svåraste inom svenska språket är olika dialekter både vid räddningsverket och när de arbetar med patienter. En informant konstaterade att förutom olika dialekter är det svåraste inom svenska språket människor som inte kan samarbeta och tala förståeligt svenska. Enligt informanten anser de här människorna att alla ska kunna perfekt svenska. I Heittolas undersökning kom det fram att informanterna angav att det har varit svårt att förstå kunder som talar dialekt. En informant i Heittolas undersökning konstaterade att en kund bytte till en svenskspråkig dialekt efter att hen hade märkt att polisen hade bristfälliga färdigheter i kundens modersmål, svenska. De finskspråkiga informanterna i Heittolas undersökning angav dessutom att det har varit svårt att förstå berusade personer. (Heittola 2012: 58–59.)

I tabell 13 presenteras informanternas självbedömda färdigheter i läsförståelse på svenska. Tabellen redogör skild svaren av de informanter som har modersmålet finska (FI) och de informanter som har modersmålet svenska (SV).

	FI	SV
modersmålsaktigt	-	12
utmärkt	2	1
mycket bra	2	-
bra	4	-
nöjaktigt	6	-
försvarligt	1	-
inte alls	-	-

Tabell 13. Informanternas självbedömda färdigheter i läsförståelse i svenska.

Som det framkommer i tabell 13 konstaterade av de informanter som har modersmålet finska två informanter att de självbedömda färdigheterna i läsförståelse i svenska är utmärkta och två informanter att färdigheterna är mycket goda. Fyra informanter angav att de självbedömda färdigheterna i läsförståelse i svenska är goda, sex informanter att de är nöjaktiga och en informant att färdigheterna är försvarliga. Av de informanter med modersmålet svenska angav 12 informanter att de självbedömda färdigheterna i läsförståelse i modersmålet är modersmålsaktiga och en informant att färdigheterna är utmärkta. Likadant som i hörförståelse i svenska konstaterade informanterna med finska som modersmål att de självbedömda färdigheterna i läsförståelse i svenska är i genomsnitt goda eller nöjaktiga.

I Heittolas undersökning konstaterade de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen att deras färdigheter i läsförståelse i det andra inhemska språket är i genomsnitt goda, alltså lite högre än resultaten i min undersökning. I Heittolas undersökning framkom det att 5,1 % av de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen konstaterade att färdigheterna i läsförståelse i det andra inhemska språket är modersmålsaktiga och 2,6 % av informanterna att de inte alls kan. (Heittola 2012: 66–67.)

I följande två tabeller, det vill säga tabell 14 och tabell 15, presenteras informanternas självbedömda kommunikationsfärdigheter i svenska. I den första tabellen, tabell 14, beaktas informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska under arbetstid. I tabell 15 beaktas informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska utanför arbetstid.

	FI	SV
modersmålsaktigt	1	12
utmärkt	2	1
mycket bra	1	-
bra	5	-
nöjaktigt	5	-
försvarligt	1	-
inte alls	-	-

Tabell 14. Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska under arbetstid.

Som det framkommer i tabell 14 konstaterade en informant av de informanterna med modersmålet finska att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna i svenska under arbetstid är modersmålsaktiga och två informanter att färdigheterna är utmärkta. En informant angav att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna i svenska under arbetstid är mycket goda, fem informanter att de är goda, fem informanter att de är nöjaktiga och en informant att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna i svenska under arbetstid är försvarliga. Av de informanter med modersmålet svenska konstaterade 12 informanter att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna i svenska under arbetstid är modersmålsaktiga och en informant att de är utmärkta.

	FI	SV
modersmålsaktigt	1	12
utmärkt	2	1
mycket bra	-	-
bra	5	-
nöjaktigt	5	-
försvarligt	1	-
inte alls	1	-

Tabell 15. Informanternas självbedömda färdigheter att kommunicera på svenska utanför arbetstid.

Som tabell 15 visar konstaterade en informant med modersmålet finska att de självbedömda kommunikationsfärdigheterna i svenska utanför arbetstid är modersmålsaktiga. En informant med modersmålet finska som har angett att hörförståelse i svenska samt kommunikationsförmågor både under och utanför arbetstid i svenska är modersmålsaktiga även om det inte är frågan om ens modersmål. Två informanter med modersmål finska angav att den självbedömda kommunikationsförmågan i svenska utanför arbetstid är utmärkta, fem informanter att de är goda, fem informanter att de är nöjaktiga och en att de är försvarliga. En informant med finska som modersmål angav att hen kan inte alls kommunicera på svenska utanför arbetstid. Det här är det enda delområdet var ens en informant i min undersökning angav att hen inte har några färdigheter inom det delområdet.

I undersökningen framkommer det när man jämför de svar som informanter med modersmålet finska angav i de olika färdighetsdelområdena på finska med de svar som informanterna med modersmålet svenska angav i de olika färdighetsdelområdena på svenska att informanterna med modersmålet svenska självbedömde sina färdigheter vara högre. De informanter som har modersmålet svenska konstaterade att deras självbedömda färdigheter på de olika delområdena alltid är modersmålsaktiga eller utmärkta. Informanterna med finska som modersmål konstaterade att deras självbedömda

färdigheter på de olika delområdena är för det mesta modersmålsaktiga medan en informant självbedömde sina färdigheter mellan nöjaktiga och utmärkta.

Informanterna med svenska som modersmål konstaterade att deras självbedömda färdigheter i de olika delområdena också på finska är bättre än vad informanterna med modersmålet finska ansåg i de olika delområdena på svenska. Informanterna med modersmålet svenska ansåg i genomsnitt att deras självbedömda färdigheter i finska är goda, mycket goda eller utmärkta. Informanterna med finska som modersmål konstaterade att deras självbedömda färdigheter i svenska är i genomsnitt goda eller nöjaktiga.

I informanternas svar kom det dessutom fram att när de själv anser att de inte har tillräckliga språkfärdigheter i det andra inhemska språket utnyttjar de antingen språkligt arbetsparets hjälp. Som ett alternativ kom det fram att de kan redan från början komma överens om att om den ena kan mera ett språk så sköter den personen kunder som talar detta språk. Detta påverkar enligt informanterna att patienten kan med större sannolikhet få betjäning på sitt modersmål.

4.2 Informanternas användning av det andra inhemska språket

Som följande presenterar jag informanternas användning av de inhemska språken. Först diskuterar jag i avsnitt 4.2.1 fokuserar jag i användningen av de inhemska språken hos informanter med modersmålet finska under och utanför arbetstid. I avsnitt 4.2.2 diskuterar jag användningen av de inhemska språken hos informanter med modersmålet svenska under och utanför arbetstid.

4.2.1 Språkanvändning hos informanter med modersmålet finska

I detta kapitel diskuterar jag användningen av de inhemska språken hos informanter som har finska som modersmål. Det finns sammanlagt 15 informanter med finska som

modersmål. Jag reflekterar kring informanternas bedömning av hur mycket procentuellt de använder finska jämfört med svenska både under och utanför arbetstid. Dessutom tar jag i beaktande på vilken ambulansstation de arbetar när jag analyserar hur mycket de använder finska respektive svenska under arbetstid. I tabell 18 presenteras de finskspråkiga informanterna och deras användning av de inhemska språken. Den procentuella andelen presenteras i tabellen i form ”den procentuella andelen finska % – den procentuella andelen svenska %” och de olika svarsalternativen var 0–100 % finska och 0–100 % svenska.

	Användning av finska respektive svenska under arbetstid	Användning av finska respektive svenska utanför arbetstid	Ambulansstationer var informanten arbetar
Inf 1	90 % – 10 %	100 % finska	Vasa, Kvevlax
Inf 3	90 % – 10 %	100 % finska	Vasa, Laihela
Inf 6	10 % – 90 %	90 % – 10 %	Närpes
Inf 7	75 % – 25 %	90 % – 10 %	Vasa
Inf 8	75 % – 25 %	75 % – 25 %	Vasa
Inf 9	75 % – 25 %	100 % finska	Vasa, Laihela
Inf 10	75 % – 25 %	90 % – 10 %	Vasa, Laihela
Inf 12	50 % – 50 %	75 % – 25 %	Vasa, Kvevlax, Laihela, Malax
Inf 17	75 % – 25 %	90 % – 10 %	Vasa
Inf 22	90 % – 10 %	100 % finska	Vasa, Laihela
Inf 23	25 % – 75 %	10 % – 90 %	Nykarleby
Inf 24	75 % – 25 %	100 % finska	Vasa
Inf 25	75 % – 25 %	90 % – 10 %	Laihela
Inf 26	100 % finska	100 % finska	Laihela
Inf 28	90 % – 10 %	100 % finska	Vasa, Laihela

Tabell 16. Användningen av finska respektive svenska samt ambulansstationer var informanterna med finska som modersmål arbetar.

Som det framkommer i tabell 16 angav en informant att hen talar bara finska både under och utanför arbetstid. Hen arbetar endast vid ambulansstationen i Laihela. En annan informant arbetar också endast vid ambulansstationen i Laihela. Den här informanten angav dock att hen använder 75 % finska och 25 % svenskan under arbetstiden. Laihela är en enspråkigt finsk kommun med sammanlagt 98 % av befolkningen med modersmålet finska och endast 1 % av befolkningen har modersmålet svenska. (Kuntaliitto 2017,

Statistikcentralen 2019). Sammanlagt sju informanter i frågeformuläret angav att de endast talar finska utanför arbetstid. En av informanterna arbetar i Vasa, en informant i Vasa och Kvevlax och sammanlagt fyra informanter i Vasa och Laihela. Dessa informanter använder 10–25 % svenska under arbetstiden.

En informant med finska som modersmål och som det starkaste språket konstaterade att hens självbedömda språkfärdigheter i svenska är modersmålsaktiga eller utmärkta beroende på delområdet. Även att finska är informantens modersmål angav hen att hen använder 75 % svenska under arbetstid och 90 % svenska utanför arbetstid. Informanten arbetar vid Nykarleby och konstaterade i frågeformuläret att under arbetstid använder hen finska, svenska, engelska och tyska. Hen var den ända som använde utöver finska, svenska och engelska också ett övrigt språk under arbetstiden.

Tre informanter arbetar endast vid ambulansstationen i Vasa. Var och en konstaterade att de använder 75 % finska och 25 % svenska under arbetstid. Utanför arbetstid använder dessa informanter 75 % till 90 % finska. Vasa är en tvåspråkig kommun med finska som majoritetsspråk. Sammanlagt 68 % av befolkningen har finska som modersmål och 23 % modersmålet svenska (Kuntaliitto 2017, Statistikcentralen 2019). En informant arbetar vid ambulansstationer i Vasa och i Laihela och hen konstaterade så som de tre informanter som arbetar endast vid ambulansstationen i Vasa att hen också använder 75 % finska och 25 % svenska under arbetstid samt 90 % finska utanför arbetstid. En informant angav att hen använder lika mycket finska och svenska under arbetstid men 75 % finska utanför arbetstid. Informanten arbetar vid ambulansstationer i Vasa, Kvevlax, Laihela och Malax. Av informantens arbetskommuner är tre kommuner tvåspråkiga och en enspråkigt finsk. I Vasa är majoritetsspråket finska och i Kvevlax som hör till Korsholm samt Malax majoritetsspråket svenska. (Kuntaliitto 2017.)

En av informanterna med modersmålet finska konstaterade att hen använder mera svenska än finska under arbetstid. Informanten arbetar vid ambulansstationen i Närpes och konstaterade att hen använder endast 10 % finska under arbetstid. Utanför arbetstid använder informanten 90 % finska. I frågeformuläret konstaterade informanten att hennes självbedömda språkfärdigheter är antingen goda eller utmärkta beroende på delområdet.

Närpes är en tvåspråkig kommun med svenska som majoritetsspråk. Av befolkningen har 80 % av invånarna svenska som modersmål och endast 5 % modersmålet finska. (Kuntaliitto 2017, Statistikcentralen 2019.) I Heittolas undersökning använde de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinrättningen i genomsnitt 75 % finska och 25 % svenska under arbetstiden (Heittola 2012: 52).

Av de informanter som har finska som modersmål anser sex informanter att det inte känns naturligt att använda svenska under arbetstid och nio informanter att det känns naturligt att använda svenska under arbetstid. Av informanterna som ansåg att det känns naturligt att använda svenska under arbetstid ansåg endast sju att det dessutom känns naturligt att använda svenska utanför arbetstid. De övriga två informanter av de informanter som ansåg att det känns naturligt att använda svenska under arbetstid ansåg dock att det inte känns naturligt att använda svenska utanför arbetstid. De sju överblivna informanter som ansåg att det känns naturligt att använda svenska under arbetstid ansåg att det också känns naturligt att använda svenska utanför arbetstid. Varje informant med finska som modersmål ansåg att det känns naturligt att använda modersmålet både under och utanför arbetstid.

Över hälften (58,4 %) av de finskspråkiga informanterna i Heittolas undersökning ansåg att det inte känns naturligt för dem att använda svenska. Av de finskspråkiga informanterna som arbetar vid den tvåspråkiga polisinrättningen ansåg över hälften (58,4 %) att det känns naturligt att använda svenska. (Heittola 2012: 87.)

I tabell 17 presenteras hur ofta och på vilket sätt informanterna med finska som modersmål använder det andra inhemska språket, svenska, under arbetstid. Jag jämför resultaten med Heittolas (2012: 53–55) resultat även om Heittola har med de finskspråkiga informanterna från både den finskspråkiga och de tvåspråkiga polisinrättningarna.

	Dagligen	Varje vecka	Några gånger i månaden	Några gånger om året	Mera sällan
Jag talar svenska	7	4	4	-	-
Jag skriver på svenska	3	2	2	-	8
Jag läser på svenska	6	5	4	-	-
Jag hör svenska	9	6	-	-	-

Tabell 17. Användningen av det andra inhemska språket svenska hos informanter med modersmålet finska.

Av informanter med finska som modersmål talar lite under hälften av informanterna svenska dagligen och lite över hälften talar svenska antingen varje vecka eller några gånger i månaden. Över hälften av informanterna hör svenska dagligen och resten av informanterna hör svenska varje vecka. Det hur ofta informanterna läser på svenska delas nästan jämnt mellan att informanterna gör det dagligen, varje vecka eller några gånger i månaden. Över hälften av informanterna skriver på svenska mer sällan än några gånger om året. Resten av informanterna skriver på svenska antingen dagligen, varje vecka eller några gånger i månaden.

Resultaten i min undersökning liknar de resultat som Heittola fick i sin undersökning i skrivfärdigheter och i det hur ofta informanterna hör svenska. Likadant som i min undersökning skriver den största andelen av Heittolas informanter på svenska mer sällan än några gånger om året. Nästan hälften av Heittolas finskspråkiga informanterna och över hälften av informanter i min undersökning hör svenska dagligen. Heittolas resultat visar att över en femtedel av informanterna talar, skriver, läser eller hör svenska mer

sällan en några gånger om året. I mina resultat framkommer språkbruket mer sällan än några gånger om året endast när det diskuteras hur ofta informanterna skriver på svenska. (Heittola 2012: 53–55.)

4.2.2 Språkanvändning hos informanter med modersmålet svenska

I detta kapitel diskuterar jag användningen av de inhemska språken hos informanter som har svenska som modersmål. Det finns sammanlagt 13 informanter med svenska som modersmål. Jag reflekterar kring informanternas självvärdering av hur mycket procentuellt de använder finska jämfört med svenska både under och utanför arbetstid. Dessutom tar jag i beaktande på vilken ambulansstation de arbetar när jag analyserar hur mycket de använder finska respektive svenska under arbetstid. I tabell 18 presenteras de svenskspråkiga informanterna och dess användning av de inhemska språken. Den procentuella andelen är i form ”finska % – svenska %” och svarsalternativen samma som i tabell 16.

	Användning av finska respektive svenska under arbetstid	Användning av finska respektive svenska utanför arbetstid	Ambulansstationer var informanten arbetar
Inf 2	50 % – 50 %	25 % – 75 %	Kvevlax
Inf 4	75 % – 25 %	10 % – 90 %	Vasa, Kvevlax, Malax
Inf 5	25 % – 75 %	10 % – 90 %	Vasa, Närpes, Malax, Kristinestad
Inf 11	50 % – 50 %	10 % – 90 %	Vasa
Inf 13	75 % – 25 %	10 % – 90 %	Oravais
Inf 14	75 % – 25 %	10 % – 90 %	Vasa, Kvevlax, Laihela
Inf 15	25 % – 75 %	25 % – 75 %	Oravais, Nykarleby
Inf 16	50 % – 50 %	50 % – 50 %	Vasa
Inf 18	25 % – 75 %	50 % – 50 %	Närpes, Malax, Kristinestad
Inf 19	50 % – 50 %	25 % – 75 %	Kristinestad
Inf 20	75 % – 25 %	10 % – 90 %	Vasa
Inf 21	50 % – 50 %	25 % – 75 %	Vasa
Inf 27	75 % – 25 %	50 % – 50 %	Vasa

Tabell 18. Användningen av finska respektive svenska samt ambulansstationer var informanterna med svenska som modersmål arbetar.

Som tabell 18 visar jämfört med tabell 16 är det ingen av de informanter som har svenska som modersmål som skulle använda endast svenska varken under eller utanför arbetstid. Sammanlagt fem informanter arbetar endast på ambulansstationen i Vasa. Dessa informanter konstaterade att de använder antingen lika mycket finska och svenska under arbetstiden eller 75 % finska och 25 % svenska. Informanterna konstaterade att de använder 50–90 % svenska utanför arbetstiden så att den procentuella andelen svenska växer eller hålls samma jämfört med hur mycket informanten använder modersmålet under arbetstid.

De tre informanter som konstaterade i frågeformuläret att de har lika stark finska som deras modersmål svenska är angav användningen av de inhemska språken enligt följande: en informant arbetar i Oravais. Hen använder 75 % finska under arbetstid och endast 10 % finska utanför arbetstid. Oravais hör till Vörå vilket är en tvåspråkig kommun med svenska som majoritetsspråk. Sammanlagt 80 % av befolkningen i Vörå har modersmålet svenska och 13 % finska som modersmål. (Kuntaliitto 2017, Statistikcentralen 2019.) En annan informant arbetar vid ambulansstationer i Närpes, Malax och Kristinestad. Den här informanten konstaterade att hen använder endast 25 % finska under arbetstid men lika mycket finska som svenska utanför arbetstiden. Närpes, Malax och Kristinestad är alla tvåspråkiga kommuner där majoritetsspråket är svenska (Kuntaliitto 2017). En tredje informant arbetar i Kristinestad och hen konstaterade att under arbetstid använder hen lika mycket finska och svenska medan utanför arbetstiden 75 % svenska. Informanterna med svenska som modersmål använde i Heittolas undersökning mera finska än vad de finskspråkiga informanterna använde svenska under arbetstiden (Heittola 2012: 52).

I frågeformuläret tillfrågades det informanterna om det känns naturligt att använda svenska under och utanför arbetstiden. Fördelningen mellan jakande och nekande svar var märkbart större jämfört med informanternas svar när de tillfrågades om det känns naturligt att använda finska under och utanför arbetstid. Av de informanter som har svenska som modersmål konstaterade 11 informanter att det känns naturligt att använda modersmålet under arbetstid. De två övriga informanter konstaterade att det inte känns naturligt att använda modersmålet under arbetstid. Den ena informanten av de två informanter som inte ansåg att det känns naturligt att använda modersmålet under arbetstid angav att modersmålet är svenska men att hen har lika stark finska som modersmålet svenska. Den här informanten arbetar vid ambulansstationen i Oravais. Den andra informanten angav att modersmålet och det starkaste språket är svenska. Den här informanten angav att hen arbetar vid ambulansstationer i Vasa, Kvevlax och Laihela. De kvarblivna informanter med modersmålet svenska ansåg att det känns naturligt att använda modersmålet utanför arbetstiden.

Sammanlagt fem informanter med svenska som modersmål konstaterade i frågeformuläret att de använder mera finska än svenska under arbetstid. Jämfört med

tabell 16 och de informanter med finska som modersmål var det endast två informanter som använde mer svenska under arbetstid än deras modersmål finska. Av de informanter med finska som modersmål var det endast en informant som använde lika mycket finska och svenska under arbetstid. Av de informanter med svenska som modersmål var det sammanlagt fem informanter som använde lika mycket finska och svenska under arbetstiden.

Av de informanter med svenska som modersmål angav två informanter att det inte känns naturligt att använda sitt modersmål under arbetstid även att de konstaterade att det känns naturligt att använda modersmålet utanför arbetstid. Den ena informanten arbetar i Oravais och den andra i Vasa, Kvevlax och Laihela. De kvarblivna informanterna med svenska som modersmål ansåg att det känns naturligt att använda modersmålet både under och utanför arbetstid. Varje informant med svenska som modersmål ansåg att det känns naturligt att använda finska under arbetstid och endast en av dem ansåg att det inte känns naturligt att använda finska utanför arbetstid. Endast 83,3 % av de svenskspråkiga informanterna i Heittolas undersökning ansåg att det känns naturligt för dem att använda finska. Som tilläggskommentar konstaterade informanterna att det har under åren blivit mer naturligt att använda finska. (Heittola 2012: 88.)

I tabell 19 presenteras användningen av det andra inhemska språket hos informanter med modersmålet svenska. Användningen delas in i följande kategorier: att tala, skriva, läsa och höra finska.

	Dagligen	Varje vecka	Några gånger i månaden	Några gånger om året	Mera sällan
Jag talar finska	12	1	-	-	-
Jag skriver på finska	12	1	-	-	-
Jag läser på finska	10	3	-	-	-
Jag hör finska	11	2	-	-	-

Tabell 19. Användningen av det andra inhemska språket finska hos informanter med modersmålet svenska.

Som det framkommer i tabell 19 talar och skriver 12 informanter av 13 dagligen på det andra inhemska språket finska. Endast en informant konstaterade i frågeformuläret att hen talar finska och skriver på finska varje vecka. Inom de alla fyra delområden är språkbruket antingen något som sker dagligen eller varje vecka. Ingen informant konstaterade att de talar, skriver, läser eller hör svenska några gånger i månaden eller mer sällan. Heittolas resultat liknar mina resultat i tabell 19. I Heittolas resultat är likadant vanligt att språket används dagligen. I Heittolas resultat framkommer det dock i skrift och i läsning enstaka informanter som konstaterade att de skriver och läser på finska några gånger om året eller mer sällan. (Heittola 2012: 56–57.)

5 INSTÄLLNINGEN TILL DE INHEMSKA SPRÅKEN OCH TVÅSPRÅKIGHETEN HOS FÖRSTAVÅRDSPERSONALEN VID ÖSTERBOTTENS RÄDDNINGSVERK

I detta kapitel kommer jag först att presentera påståenden i frågeformuläret samt presenterar en övergripande tabell över deras inställning till de olika påståendena i avsnitt 5.1. I avsnitt 5.2 redogör jag för informanternas inställning till de inhemska språken. Jag har delat svaren vidare i underkategorier enligt följande: i avsnitt 5.2.1 redogör jag för påståenden om användningen av och färdigheter i de inhemska språken. I avsnitt 5.2.2 redogör jag för inställningen till betydelsen av färdigheter i de inhemska språken. I avsnitt 5.2.3 redogör jag för informanternas inställning till de inhemska språken vid Österbottens räddningsverk. Efter det redogörs det för informanternas inställning till tvåspråkigheten i avsnitt 5.3.

5.1 Påståenden i frågeformuläret och övergripande resultat

Med individens inställning hänvisar man i vetenskapliga sammanhang till en grundläggande värdering hos den här individen. Noggrannare sagt är inställningen något mer än bara vad en individ *tycker* om. När man vill undvika krävande ord i uttrycket, så som vad en individ *tycker* om, kan man istället använda till exempel uttryckssätten att en individ *anser* eller en individ har en *inställning* om något. (Patel & Davidson 2011: 88–89.)

I följande tabell (tabell 20) presenteras de olika påståendena om de inhemska språken samt tvåspråkigheten. Svartalernativ i enkäten är *helt av samma åsikt*, *delvis av samma åsikt*, *delvis av annan åsikt*, *helt av annan åsikt* samt *kan inte säga*. När informanternas svar analyseras noggrannare i texten beaktas svaren i tre olika kategorier så som också Heittola analyserade sina svar i sin avhandling. Kategorierna är följande: *av samma åsikt*, *av annan åsikt* och *kan inte säga*. Kategorin *av samma åsikt* innehåller svartalernativen *helt av samma åsikt* och *delvis av samma åsikt*. Kategorin *av annan åsikt* innehåller svartalernativen *helt av annan åsikt* och *delvis av annan åsikt*.

Påståendena förkortas med bokstav P och en siffra för att markera vilket påstående det är frågan om. Påståendena i frågeformuläret är följande:

NUMMER	PÅSTÅENDET
P1	Jag anser att jag kan tillräckligt bra finska för att kunna sköta mina arbetsuppgifter på finska.
P2	Jag anser att jag kan tillräckligt bra svenska för att kunna sköta mina arbetsuppgifter på svenska.
P3	Det är lätt för mig att byta från finska till svenska.
P4	Det är lätt för mig att byta från svenska till finska.
P5	Det känns jobbigt att använda både finska och svenska i mitt arbete.
P6	Jag skulle delta i en språkkurs i finska om jag fick möjligheten.
P7	Jag skulle delta i en språkkurs i svenska om jag fick möjligheten.
P8	Personalen som arbetar vid Österbottens räddningsverk har enligt min åsikt tillräckliga färdigheter i finska och svenska.
P9	Användningen av finska och svenska är synligt i min arbetsomgivning
P10	Det informeras både på finska och på svenska i min arbetsomgivning.
P11	Det blir hela tiden mindre viktigt med färdigheter i finska i vårt samhälle.
P12	Det blir hela tiden mindre viktigt med färdigheter i svenska i vårt samhälle.
P13	Det är viktigt att kunna både finska och svenska i mitt arbete.
P14	Tvåspråkigheten är en rikedom.
P15	Tvåspråkigheten belastar personalen i min arbetsomgivning.
P16	Jag behöver tolkning för att klara av mina arbetsuppgifter.

Tabell 20. Påståendena i frågeformuläret

Informanternas svar i de ovan presenterade påståendena redogörs i tabell 21. Informanternas svar är presenterade i tre kategorier: *av samma åsikt*, *av annan åsikt* och *kan inte säga*.

	Av samma åsikt	Av annan åsikt	Kan inte säga
P1	28	-	-
P2	24	2	2
P3	23	5	-
P4	28	-	-
P5	4	24	-
P6	6	19	3
P7	11	15	2
P8	15	13	-
P9	26	2	-
P10	21	7	-
P11	7	21	-
P12	16	12	-
P13	28	-	-
P14	26	2	-
P15	11	16	1
P16	3	25	-

Tabell 21. Informanternas inställning till påståenden om de inhemska språken samt tvåspråkigheten.

Tabell 21 redogör för informanternas ställningsantaganden i 16 olika påståenden. Jag kommer att analysera svaren i påståendena i följande grupper: i påståendena 1–7 och 16 beskrives informanternas inställning till språkanvändningen av de inhemska språken i avsnitt 5.2.1. Påståenden 11–13 beskriver hur viktigt det är att kunna finska och svenska både i arbetet och i samhället i avsnitt 5.2.2. Påståenden 8–10 redogör för informanternas inställning till de inhemska språken vid Österbottens räddningsverk i avsnitt 5.2.3.

Påståenden 14 och 15 redogör för informanternas inställning till tvåspråkigheten i avsnitt 5.3.

5.2 Informanternas inställning till de inhemska språken

I detta avsnitt kommer jag först att redogöra för informanternas inställning till användningen av och färdigheter i de inhemska språken i avsnitt 5.2.1. I avsnitt 5.2.2 för språkfärdigheternas viktighet i de inhemska språken och i avsnitt 5.2.3 redogör jag för de inhemska språken vid Österbottens räddningsverk.

5.2.1 Inställningen till användningen av och färdigheter i de inhemska språken

Som det framkommer i tabell 21 konstaterade varje informant att de är av den åsikten att de kan tillräckligt bra finska att de kan sköta sina arbetsuppgifter på finska (P1). Informanternas ställningstaganden till och värderingar av påståendet (P2) där informanten anser att hen kan tillräckligt bra svenska för att kunna sköta sina arbetsuppgifter på svenska är lägre jämfört med påståendet där informanten tar ställning till det tillräckliga kunnande av finska. Av informanterna angav två att de inte har tillräckliga språkfärdigheter i svenska för att sköta arbetsuppgifterna på svenska och dessutom konstaterade två informanter att de inte kan säga om deras språkfärdigheter är tillräckliga. Två informanter med finska som modersmål ansåg att de inte har tillräckliga färdigheter i svenska för att sköta arbetsuppgifterna på svenska varav den ena konstaterade i frågeformuläret att hen använder 90 % finska och 10 % svenska under arbetstid och 100 % finska utanför arbetstid. En informant arbetar på ambulansstationer i Vasa och i Laihela. Den andra informanten konstaterade att hen använder 100 % finska både under och utanför arbetstid och att hen endast arbetar vid ambulansstationen i Laihela. Två informanter med finska som modersmål konstaterade att de inte kunde säga om språkfärdigheterna i svenska var tillräckliga för att sköta arbetsuppgifterna på svenska. Båda informanter arbetar endast på ambulansstationen i Vasa och har medgett att de använder 75 % finska och 25 % svenska under arbetstid och 90 % finska och 10 %

svenska utanför arbetstid. De informanter som har i sina svar konstaterat att de inte har eller att de inte kan medge om de har tillräckliga språkfärdigheter i svenska för att kunna sköta arbetsuppgifter på svenska använder färre svenska än finska eller endast finska under och utanför arbetstid.

Sammanlagt fem informanter konstaterade när de tillfrågades om de anser att det är lätt att byta från finska till svenska (P3) att de är av annan åsikt. Alla fem informanter har finska som modersmål och arbetar vid ambulansstationerna i Vasa, Kvevlax eller Laihela. När informanterna tillfrågades om det känns lätt att byta från svenska till finska (P4) angav alla informanter att de är av samma åsikt. Sammanlagt fyra informanter konstaterade att de är av den åsikten att användningen av både finska och svenska i arbetet känns jobbigt (P5). Av de informanter som konstaterade att de är av samma åsikt har tre informanter finska som modersmål och en informant svenska som modersmål men hen har angett att finska är lika starkt språk som modersmålet svenska. Sammanlagt 23 informanter konstaterade att de är av annan åsikt och ansåg det inte jobbigt att använda både finska och svenska i arbetet.

Informanterna tillfrågades om de skulle delta i en språkkurs på finska ifall de hade möjlighet (P6). Sammanlagt sex informanter konstaterade att de är av samma åsikt. En informant med modersmålet finska angav att hen skulle delta i en språkkurs på finska. Den samma informanten konstaterade att språkfärdigheterna i modersmålet är från nöjaktiga till utmärkta. Två informanter med modersmålet svenska och med lika stark finska som modersmålet svenska konstaterade att de skulle delta i språkkursen i finska om de hade möjlighet. De övriga tre informanter med modersmålet svenska angav att deras språkfärdigheter i finska är från nöjaktiga till modersmålsaktiga. Av de informanter med svenska som modersmål konstaterade tre manliga informanter att de inte kan säga om de skulle delta i språkkursen.

Informanterna tillfrågades dessutom om de skulle delta i en språkkurs på svenska om de hade möjlighet (P7). En informant med svenska som modersmål som konstaterade att hen skulle delta i en språkkurs på modersmålet angav att hen inte skulle delta i en språkkurs på finska. Av informanter med modersmålet finska konstaterade 10 informanter av 15 att

de skulle delta i en språkkurs på svenska om de hade möjlighet. Endast en informant med svenska som modersmål och med lika stark finska som modersmålet svenska konstaterade att utöver att hen skulle delta i en språkkurs på finska skulle hen dessutom delta i en språkkurs på svenska om hen hade möjlighet. Två svenskspråkiga informanter konstaterade att de inte kunde säga om de skulle delta eller inte i språkkursen.

Sammanlagt fem informanter av 13 med svenska som modersmål konstaterade att de skulle delta i en språkkurs på finska om de hade en möjlighet och övrigt tre informanter konstaterade att de inte kunde säga om de skulle delta eller inte. Av informanterna med finska som modersmål konstaterade 10 informanter av 15 att de skulle delta i en språkkurs på svenska om de hade möjlighet. I Heittolas undersökning över hälften av de svenskspråkiga informanterna konstaterade att de inte skulle delta i en språkkurs i det andra inhemska språket. Av finskspråkiga informanterna i samma undersökning konstaterade över 60 % att de skulle delta i en språkkurs i det andra inhemska språket.

Av informanterna i Heittolas undersökning angav 19,4 % av de svenskspråkiga informanterna att de inte kunde säga om de skulle delta i språkkursen i det andra inhemska språket eller inte. Av de finskspråkiga informanterna vid den tvåspråkiga polisinsrättningen ansåg 62,8 % att de ställer sig positivt mot en språkkurs i det andra inhemska språket och skulle delta om de fick möjlighet (Heittola 2012: 89–91.) Resultaten i de två skilda undersökningarna liknade varandra förutom att de svenskspråkiga förstavårdarna var dubbelt så ivriga att delta i en språkkurs i det andra inhemska språket jämfört med de svenskspråkiga poliserna i Heittolas undersökning.

Det sista påståendet (P16) framställer att informanten ser behovet för tolkning för att kunna sköta sina arbetsuppgifter. 25 informanter konstaterade att de är av den åsikten att de inte behöver en tolk för att klara av arbetsuppgifter. Tre informanter var av delvis samma åsikt var av två informanter med finska som modersmål och en med modersmålet svenska.

5.2.2 Inställningen till betydelsen av färdigheter i de inhemska språken

När det tillfrågades informanternas inställning till påståenden om att de anser att det blir hela tiden mindre viktigt att ha färdigheter i finska (P11) och i svenska (P12) ansåg informanterna följande: 21 informanter ansåg vikten av att ha färdigheter i finska minskas inte i vårt samhälle. Av de sju informanter som ansåg att vikten minskar har sex informanter modersmålet finska och en informant modersmålet svenska. 16 informanter konstaterade att vikten av att ha färdigheter i svenska i vårt samhälle minskas och 12 informanter var av en annan åsikt. Åsikterna i påstående 12 delades jämnt mellan informanterna med modersmålet finska och modersmålet svenska.

I Heittolas resultat (2012: 93–94) kan man se likadana drag i det hur informanter med svenska som modersmål konstaterade att viktigheten med färdigheter i finska inte kommer att bli mindre viktigt. I min undersökning kom det fram hur över hälften av informanterna (16 informanter) konstaterade att viktigheten med färdigheter i svenska kommer att bli mindre viktigt och lite under hälften (12 informanter) var av annan åsikt. Tydligt över hälften av Heittolas (2012: 93) finskspråkiga informanter från den tvåspråkiga polisinsättningen ansåg att det hur viktiga färdigheterna i svenska är kommer inte att bli mindre. Man kunde dock se en jämnare utbredning i svaren med de finskspråkiga informanterna från den tvåspråkiga polisinsättningen jämfört med svaren från de svenskspråkiga informanterna (ibid.).

5.2.3 Inställningen till de inhemska språken vid Österbottens räddningsverk

Det åttonde påståendet (P8) behandlar om anställda vid Österbottens räddningsverk har tillräckliga färdigheter i finska och svenska. Informanternas åsikter delas nästan jämnt när sammanlagt 15 informanter konstaterade att de är av samma åsikt, alltså att anställda vid Österbottens räddningsverk har tillräckliga färdigheter och 13 konstaterade att de är av en annan åsikt. Man kan inte hitta ett samband mellan åsikterna och ambulansstationerna var informanterna arbetar eller mellan åsikterna och informanternas modersmål. Sammanlagt fem informanter med finska som modersmål och åtta

informeranter med svenska som modersmål konstaterade att anställda vid Österbottens räddningsverk inte har tillräckliga färdigheter både i finska och svenska. Dessa informanter arbetar vid följande ambulansstationer: Vasa, Laihela, Nykarleby, Kvevlax, Närpes, Malax och Kristinestad. Sammanlagt 10 informanter med modersmålet finska samt fem informanter med modersmålet svenska konstaterade att de är av den åsikten att anställda vid Österbottens räddningsverk har tillräckliga färdigheter både i finska och svenska. Dessa informanter arbetar vid följande ambulansstationer: Vasa, Kvevlax, Laihela, Närpes, Malax, Oravais och Nykarleby.

Även att cirka hälften av informanterna var av den åsikten att färdigheterna i finska och svenska hos anställda vid Österbottens räddningsverk är inte tillräckliga angav 26 informanter att de anser att användningen av både finska och svenska är synligt i deras arbetsomgivning (P9). Österbotten är ett dominerande tvåspråkigt landskap med sammanlagt 13 tvåspråkiga kommuner (Kuntaliitto 2017). Österbottens räddningsverk ansvarar för 12 tvåspråkiga och en enspråkig kommun (Förvaltningssekreterare 2019).

Av befolkningen som bor vid Österbottens räddningsverks ansvarsområde har 46 % modersmålet finska och 47 % modersmålet svenska. Sammanlagt 19 informanter av 28 konstaterade att de är av den åsikten att i arbetsomgivningen informeras det både på finska och på svenska (P10). Av de kvarblivna 7 informanter som var av annan åsikt har sex informanter modersmålet svenska och endast en informant modersmålet finska. Dessa informanter arbetar på följande ambulansstationer: Vasa, Kvevlax, Närpes, Malax, Kristinestad och Laihela. Man kan inte dra slutsatser enligt informanternas arbetsställen på grund av att från varje ovannämnd ambulansstation finns det minst en från varje som är av åsikten att det informeras både på finska och på svenska.

5.3 Informanternas inställning till tvåspråkigheten

När informanterna ombeds att ta ställning till om de anser att tvåspråkigheten är en rikedom konstaterade sammanlagt 26 informanter att tvåspråkigheten är en rikedom (P14). De två övriga informanter som var av annan åsikt har finska som modersmål och

de båda använder 100 % finska utanför arbetstid och 90–100 % finska under arbetstid. I det nästsista påståendet (P15) tillfrågades informanterna om de anser att tvåspråkigheten belastar personalen i sin arbetsomgivning. 11 informanter med sju informanter med modersmålet finska och fyra informanter med modersmålet svenska var av samma åsikt. 16 informanter var av annan åsikt så att sammanlagt sju informanter med modersmålet finska och nio informanter med modersmålet svenska konstaterade att tvåspråkigheten inte belastar personalen.

Enligt Brooks (2006: 27) är det en möjlighet att en organisation kan ha en påverkan i individernas attityder. Med andra ord kan en organisation påverka positivt eller negativt på individernas inställning. Heittola (2012: 46) sammanfattar tvåspråkigheten att ifall en organisation har en positiv inställning till tvåspråkigheten och medvetenhet om två språks inverkan i en arbetsgemenskap kan anställda ha en mer positiv och öppen syn på tvåspråkigheten i allmänhet och i arbetsomgivningen.

SLUTDISKUSSION

Syftet med denna avhandling har varit att forska i hur personalen som arbetar inom förstavården vid Österbottens räddningsverk använder de inhemska språken i sin verksamhet samt hurdan självbedömd språkfärdighet dessa personer har. Utöver det har syftet med denna avhandling varit att analysera informanternas inställning till de inhemska språken.

Den första forskningsfrågan berörde hurdan färdighet i de inhemska språken personalen vid förstavårdsenheten vid Österbottens räddningsverk har. Informanter med svenska som modersmål bedömde sina färdigheter inom de olika språkliga delområdena (tala, skriva, hörförståelse, läsförståelse) samt förmågan att kommunicera under och utanför arbetstid högre än informanterna med finska som modersmål. När informanterna bedömde de språkliga färdigheterna i sitt modersmål svarade största delen av informanterna att färdigheterna var modersmålsaktiga oberoende av sitt modersmål. En informant med svenska som modersmål konstaterade att färdigheterna i varje delområde var utmärkta. En informant med modersmålet finska konstaterade att de språkliga färdigheterna i modersmålet är, beroende på delområdet, mellan nöjaktigt och utmärkt.

När informanterna bedömde de egna färdigheterna i det andra inhemska språket värderade informanterna med svenska som modersmål sina färdigheter i finska i genomsnitt högre än informanterna med finska som modersmål. Informanter med modersmålet svenska angav att deras språkfärdigheter i finska i genomsnitt är goda eller högre än det. Informanter med modersmålet finska konstaterade att deras språkfärdigheter är beroende på delområdet i genomsnitt nöjaktiga eller goda.

Informanterna i Heittolas (2012) undersökning bedömde sina språkfärdigheter endast i det andra inhemska språket samt bara i tal, skrift, läsförståelse och hörförståelse och därför kan man inte fullständigt jämföra Heittolas resultat med resultaten i min undersökning. Resultaten i Heittolas undersökning åskådliggör hur de informanter med svenska som modersmål bedömer de egna språkfärdigheterna bättre än de informanter från den tvåspråkiga polisinsättningen med finska som modersmål. Detta kommer fram

också i den här undersökningens resultat. Likadant som i min undersökning konstaterade också informanterna i Heittolas (ibid.) undersökning att de var svagaste i skrivfärdigheter på det andra inhemska språket. Fortsättningsvis kan man konstatera att liksom i Heittolas (ibid.) undersökning har de informanterna med modersmålet finska angett i min undersökning att de självbedömda färdigheterna inom de olika delområdena är av bredare skala än de informanter med svenska som modersmål.

Av de informanter som har modersmålet finska konstaterade bara en informant att andelen finska som informanten använder förminskade när man jämför den procentuella andelen informanten använde det andra inhemska språket under arbetstid och utanför arbetstid. För de övriga informanterna höll andelen finska, alltså modersmålet, antingen lika eller höjdes när man jämförde hur mycket finska informanterna använder utanför arbetstid jämfört med under arbetstid.

Likadant som med de finskspråkiga informanterna var det endast en informant med modersmålet svenska som konstaterade att antalet svenska, alltså informantens modersmål, förminskade när man jämförde den procentuella andelen som informanten använde svenska under arbetstid och utanför arbetstid. Resten av de svenskspråkiga informanterna likadant som de informanter med finska som modersmål konstaterade att andelen hur mycket de använde deras modersmål antingen var lika eller ökade när man jämförde deras användning under arbetstid och utanför arbetstid.

I den andra forskningsfrågan tillfrågades informanterna hur ofta och på vilket sätt de använder det andra inhemska språket. Informanterna uppskattade hur ofta de använder det andra inhemska språket i tal, skrift, läsning och hur ofta de hör språket. De informanter med svenska som modersmål konstaterade i alla delområden att de dagligen eller minst varje vecka möter språket i dess olika former. Svaren som de informanter med finska som modersmål angav var mer varierande. I fråga om talet konstaterade hälften (7 informanter) av informanterna att de talar svenska dagligen och den andra halvan (8 personer) att de talar antingen varje vecka eller några gånger i månaden.

När informanterna bedömde hur ofta de skriver på svenska svarade hälften (7 personer) att de antingen dagligen, varje vecka eller några gånger i månaden skriver på svenska. 8 informanter konstaterade att de skriver på svenska mer sällan några gånger om året. Informanterna med finska som modersmål angav att de antingen dagligen, varje vecka eller några gånger i månade läser på svenska. Över hälften av informanter med modersmålet finska konstaterade att de hör svenska dagligen och resten att de hör svenska minst varje vecka.

Den tredje och sista forskningsfrågan var att redogöra för hur informanterna upplever de inhemska språken och tvåspråkigheten. Varje informant konstaterade att det är viktigt att kunna både finska och svenska i deras arbete. Två informanter konstaterade att de var av en annan åsikt när de tillfrågades om de anser att tvåspråkigheten är en rikedom. Resten av informanterna var av samma åsikt att tvåspråkigheten är en rikedom. När informanterna tillfrågades om de anser att det är lätt att byta från ett språk till ett annat ansåg de att det är lätt att byta från finska till svenska och tvärtom. Informanterna konstaterade att det inte känns jobbigt att använda både finska och svenska i arbetet så som de också ansåg att användningen av både finska och svenska är synligt i deras arbetsomgivning. Österbottens räddningsverk (2019) syftar till att deras verksamhet är både på finska och svenska.

Jag antog att man kan se ett samband mellan informanternas användning av, färdigheter i och inställningen till de inhemska språken. Dessutom antog jag med hänvisning till Baker (1992: 44) att man kan se ett samband mellan en individs goda färdigheter i ett språk med och en ökad användning så att en individ som inte har goda färdigheter i ett språk använder inte språket i så stor grad. Baker (1992: 44) redogör att det finns ett samband mellan färdigheter i ett språk och attityden till detta språk. Heittola (2012: 106) konstaterade i slutdiskussionen av sin avhandling pro gradu att inte fanns ett tydligt samband mellan användningen av och attityder till det undersökta språket. Enligt de resultat jag har fått i min undersökning kan det konstateras att största delen av informanterna förstår signifikansen och fördelen med färdigheter i de båda inhemska språken. Det är dessutom synligt hur informanterna behöver använda det andra inhemska språket mer under arbetstiden än vad de använder det utanför den. Ändå är antalet

informeranter i min undersökning så begränsat att man inte kan dra långt gående slutsatser med de resultat jag har fått.

Jag antog att informanterna i min undersökning har goda eller nöjaktiga färdigheter i det andra inhemska språket. Resultaten bevisade att antagandet stämde för att de informanterna med modersmålet svenska ansåg att deras språkfärdigheter i det andra inhemska språket, finska, är goda eller bättre än det. De informanter som har finska som modersmål konstaterade att deras språkfärdigheter i det andra inhemska språket, svenska, är goda eller nöjaktiga. I Heittolas (2012: 105) undersökning kom det fram hur finskspråkiga informanter från den tvåspråkiga polisinsättningen anser att de har goda färdigheter och hur finskspråkiga informanter från den enspråkiga polisinsättningen anser att de har nöjaktiga färdigheter i svenska språket.

Jag antog dessutom att de individer som inte behärskar det andra inhemska språket så väl utnyttjar arbetsparets hjälp vid situationer där de egna språkfärdigheterna inte räcker till. I informanternas svar kom det fram att antingen utnyttjar informanten språkligt arbetsparets hjälp eller att de redan från början kommer överens om att om den ena kan mera ett språk så sköter den personen kunder som talar detta språk. Om det är frågan om kunder med ett främmande språk som modersmål försöker de använda andra typer av metoder för att bli förstådda och förstå patienten. En individ använder kommunikationsstrategier för att bli förstådd. Det är viktigt att signalera för kommunikationspartnern om man inte förstår hen eller att bli säker att kommunikationspartnern förstod vad man förmedlade. (Hammarberg 2013: 58, 64, Olofsson & Sjöqvist 2013: 693–695, 708.) I Heittolas (2012: 80–81) undersökning framkommer det hur 44,0 % av svenskspråkiga informanter utnyttjar kollegans hjälp när språkfärdigheterna i det andra inhemska språket inte räcker till.

Som slutsats utifrån denna studie kan man konstatera att det finns skillnader i de självbedömda språkfärdigheterna hos förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk. Överlag bedömde informanterna med svenska som modersmål sina språkfärdigheter med bättre vitsord än informanterna med finska som modersmål. Därmed bedömde informanterna i min undersökning sina språkfärdigheter med högre

vitsord jämfört med Heittolas (2012) resultat. Nästan alla informanter som deltog i undersökningen medgav att de använder minst lika mycket sitt modersmål under arbetstid så som de använder det utanför arbetstid. De svenskspråkiga informanterna var mer vana att använda finska jämfört med det hur mycket de finskspråkiga informanterna var vana att använda svenska. Informanterna i denna studie anser att tvåspråkigheten är en rikedom samt att det är viktigt att kunna både finska och svenska.

I framtiden kunde man forska vidare hur informanternas, det vill säga förstavårdspersonalens självbedömning motsvarar språkfärdighetsnivån som har undersökts med ett universellt språkfärdighetstest. Ytterligare skulle det vara intressant att veta vilka orsaker som ligger bakom användningen av det andra inhemska språket hos de informanter som använder mer det andra inhemska språket än sitt modersmål också utanför arbetstiden. Den här undersökningen är en fallstudie och av den anledningen kan man inte dra för generella slutsatser av resultaten. Studien ger dock en inblick i användning av, färdigheter i och inställningen till de inhemska språken hos förstavårdspersonalen vid Österbottens räddningsverk.

LITTERATUR

- Abrahamsson, Niclas. (2009). *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Atjonen, Päivi (2007). *Hyvä, paha arviointi*. Helsinki: Tammi.
- Baker, Colin. (1992). *Attitudes and language*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Bergroth, Mari (2015). *Kotimaisten kielten kielikylpy*. Selvityksiä ja raportteja 202. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Brooks, Ian (2006). *Organisational Behaviour. Individuals, Groups and Organisation*. London: Pearson Education Limited.
- Bryman, Alan. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra upplagan. (*Social Research Methodes*, Third Edition, översatt av Björn Nilsson). Malmö: Liber.
- Börestam, Ulla & Leena Huss (2001). *Språkliga möten. Tvåspråkighet och kontaktlingvistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Einarsson, Jan (2009). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson Lars Torsten & Finn Wiedersheim-Paul (2014). *Att utreda, forska och rapportera*. Upplaga 10. Stockholm: Liber.
- Finlands grundlag 11.6.1999/731.
- Förvaltningssekreterare (2019). *Österbottens räddningsverk*. Opublicerat föreläsningmaterial.
- Hammarberg, Björn (2013). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg (red.). *Svenska som andraspråk. I forskning, undervisning och samhälle*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur. 27–84.
- Heittola, Sanna (2011). *En fallstudie i polisens användning av svenska i en finskspråkig och en tvåspråkig stad*. Opublicerad kandidatavhandling i nordiska språk. Vasa: Vasa universitet.
- Heittola, Sanna (2012). *Det andra inhemska språket inom polisens verksamhet. Användning, attityder och självbedömd färdighet*. [Citerat 4.12.2019]. Tillgänglig: https://osuva.uvasa.fi/bitstream/handle/10024/514/osuva_5015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heittola, Sanna (2017). *"Poliisista päivää, från polisen god dag"*. *Språkliga yrkespraktiker vid de tvåspråkiga polisinställningarna i Finland*. Acta Wasaensia 392. Språkvetenskap Vasa: Vasa universitet.

- Herberts, Kjell (2008a). Barometern – kontinuerlig mätning av finlandssvenska opinioner. I: Kjell Herberts (red.). *Opinioner och trender i svenskfinland. Barometern/01–07*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. 9–15.
- Herberts, Kjell (2008b). Flerspråkiga kameleonter? Finlandssvenskarnas språk i vardagen. I: Kjell Herberts (red.). *Opinioner och trender i svenskfinland. Barometern/01–07*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. 17–35.
- Herberts, Kjell (2008c). Slutord: Homogenitet och heterogenitet i ankdammen. I: Kjell Herberts (red.). *Opinioner och trender i svenskfinland. Barometern/01–07*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. 157–164.
- Herberts, Kjell (2009). *Service på svenska och finska – ett medborgarperspektiv. Språkbarometern 2008*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.
- Herberts, Kjell (2013). *Service på svenska och finska – i minoritetsperspektiv. Språkbarometern 2012*. Vasa: Institutet för finlandssvensk samhällsforskning, Åbo Akademi.
- Hälso- och sjukvårdslag 30.12.2010/1326.
- Institutet för språk och folkminnen (2020). *Om fackspråk och terminologi* [online]. [Citerat 5.5.2020]. Tillgänglig: <https://www.isof.se/sprak/facksprak-och-terminologi/om-facksprak-och-terminologi.html>
- Justitieministeriet (2019). *Offentliga sektorn* [online]. [Citerat 20.12.2019]. Tillgänglig: https://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/julkinen_sektor_sv.html
- Justitieministeriet (2020). *Finska och svenska språket* [online]. [Citerat 10.3.2020]. Tillgänglig: <https://oikeusministerio.fi/sv/finska-och-svenska-spraket>
- Kalliokoski, Jyrki (2009). Tutkimuskohteena monikielisyys ja kielten kohtaaminen. I: Jyrki Kalliokoski, Lari Kotilainen & Päivi Pahta. *Kielet kohtaavat*. Helsinki: Suomen Kirjallisuuden Seura. 9–22.
- Kotsinas, Ulla-Britt & Anna-Brita Stenström (1999). Förord. I: Ulla-Britt Kotsinas, Anna-Brita Stenström & Eli-Marie Drange (red.). *Ungdom, språk og identitet. Rapport fra et nettversmøte*. Köpenhamn: Nordisk Ministerråd. 7–14.

- Kuntaliitto (2017). *Ruotsin- ja kaksikieliset kunnat. Taustatietoa 2008–2017* [online]. [Citerat 3.3.2020]. Tillgänglig: https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/2017-02-ruotsin-ja-kaksikieliset-kunnat_0.pdf
- Laurén, Christer (1993). *Fackspråk. Form, innehåll och funktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Laurén, Christer (2008). *Varhain monikieliseksi. Kielen oppimisen teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Finn Lecura.
- Lindell, Marina (2016). *Språkbarometern 2004–2016*. Forskningsrapport [online]. [Citerat 3.3.2020]. Justitieministeriets publikation 52/2016. Tillgänglig: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-543-0>
- Linell, Per (1978). *Människans språk. En orientering om språk, tänkande och kommunikation*. Lund: LiberLäromedel.
- Loikkanen, Elina & Noora Rasilainen (2010). *Förverkligande av språkliga rättigheter i Finland. En studie av svenskans ställning i polisens verksamhet i det tvåspråkiga Vanda* [online]. [Citerat 8.5.2020]. Tillgänglig: <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/69538/loikkanen%26rasilainen2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mellersta Österbottens och Jakobstadsområdets räddningsverk (2019). *Hemsidor*. [Citerat 25.1.2020]. Tillgänglig: https://www.kokkola.fi/aluepelastuslaitos/sv_SE/etusivu/
- Merriam, Sharan B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Nevalinna, Arne (2011). Monikielisyyden kääntöpuolia. I: Heidi Grönstrand & Kristina Malmio (red.). *Både och, sekä että. Om flerspråkighet, monikielisydestä*. Helsinki: Schildts. 17–33.
- Olofsson, Mikael & Lena Sjöqvist (2013). Bedömning i svenska som andraspråk. I: Kenneth Hyltenstam & Inger Lindberg. *Svenska som andraspråk. I forskning, undervisning och samhälle*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur. 685–723.
- Patel Runa & Bo Davidson (2011). *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Pitkänen, Ville & Jussi Westinen (2017). *Puhut sie ruotsia? Tutkimus suomenkielisten asenteista ruotsin kieleen ja ruotsinkielisiin* [online]. [Citerat 5.4.2019]. Tillgänglig: <https://e2.fi/julkaisut/puhut-sie-ruotsia>

Pohjanmaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätös 2014–2017.

Sandqvist, Carin & Ulf Teleman (1989). Några ordförklaringar. I: Carin Sandqvist & Ulf Teleman (red.). *Språkutveckling under skoltiden*. Lund: Studentlitteratur. 275–282.

Språkinstitutet (2020). *Institutet för de inhemska språken. Språk i Finland* [online]. [Citerat 5.4.2020]. Tillgänglig: https://www.sprakinstitutet.fi/sv/om_sprak/sprak_i_finland

Soite (2019). *Mellersta Österbottens social- och hälsovårdssamkommun* [online]. [Citerat 18.3.2020]. Tillgänglig: https://www.soite.fi/sv?page_id=soite

Sotkanet.fi (2020). *Väestö 31.12.* [online]. [Citerat 18.3.2020]. Tillgänglig: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/metadatas/indicators/127>

Språklag 6.6.2003/423.

Statistikcentralen (2019). *Språket efter kön kommunvis 1990–2018* [online]. [Lainattu 28.11.2019]. Tillgänglig: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/statfin__vaerak_pxt_11rm.px/

Svenska Finlands folkting (1997). *Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa*. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors: Yliopistopaino.

Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt (2019). [Citerat 25.1.2020]. Tillgänglig: <http://www.epshp.fi/sairaanhoitopiiri>

Tandefelt, Marika (2000). När språket gungar. I: Therese Leinonen & Marika Tandefelt. *Svenskan i Finland – ett språk i kläm? Unga finlandssvenskars modersmål*. Helsingfors: Yliopistopaino. 7–25.

Vasa centralsjukhus (2019). *Vasa centralsjukhus (VCS) nätsidor*. [Citerat: 23.1.2020]. Tillgänglig: <https://www.vaasankeskussairaala.fi/>

Vaasan sairaanhoitopiiri (2019). *Vaasan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän ensihoidon palvelutasopäätös ajalle 1.1.2020–31.12.2020*.

Österbottens räddningsverk (2019). [Citerat 18.12.2019]. Tillgänglig: <https://www.pohjanmaanpelastuslaitos.fi/svenska/>

BILAGOR

Bilaga 1. Det elektroniska frågeformuläret

PRO GRADU -TUTKIELMA: KOTIMAISTEN KIELTEN KÄYTTÖ, NIIHIN JA KAKSIKIELISYYTEEN SUHTAUTUMINEN SEKÄ ITSEARVIOITU OSAAMINEN

Teen Vaasan yliopiston Pohjoismaisten kielten yksikössä pro gradu -tutkielmaa, jossa tutkin kotimaisten kielten käyttöä, niihin ja kaksikielisyteen suhtautumista sekä itsearvioitua osaamista Pohjanmaan pelastuslaitoksella. Kysely suuntautuu henkilöille, jotka työskentelevät ensihoidon parissa. Kysely suoritetaan nimettömästi ja saadut vastaukset poistetaan asianmukaisesti tutkimuksen tulosten analysoimisen jälkeen. Aineisto kerätään siis ainoastaan tutkimuskäyttöön, eikä tutkimukseen osallistuneita yksittäisiä henkilöitä pysty tunnistamaan vastausten perusteella. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Kyselylomakkeen täyttö vie 10-15 min. Olen hyvin kiitollinen jokaisesta vastauksesta!

Pyydän vastaukset 31.1.2020 mennessä.

Lisätietoa tutkimuksesta saa minulta ja työni ohjaajalta Karita Mård-Miettiseltä.

TAUSTATIEDOT:

Olen...

nainen mies

Virallinen äidinkieleni on:

suomi ruotsi muu, mikä? _____

Henkilökohtaisesti koen, että minun vahvin kieleni on:

suomi ruotsi suomi ja ruotsi (koen, että kielet ovat yhtä vahvat)

muu, mikä? _____

Olen ollut töissä Pohjanmaan pelastuslaitoksella:

- alle 5 vuotta
- 5–10 vuotta
- 11–15 vuotta
- 16–20 vuotta
- 21–25 vuotta
- 26–30 vuotta
- yli 30 vuotta

Millä ambulanssiasemalla työskentelet tällä hetkellä? (useampi vaihtoehto mahdollinen)

- Vaasa
 - Koivulahti
 - Laihia
 - Närpiö
 - Maalahti
 - Kristiinankaupunki
 - Oravainen
 - Uusikaarlepyy

 - muu, mikä?
-
-

Mikäli olet työskennellyt Pohjanmaan pelastuslaitoksen lisäksi jollain toisella pelastuslaitoksella tai muuten ensihoidon parissa, kuinka pitkään olet kokonaisuudessaan työskennellyt alalla? Halutessasi voit mainita nämä työpaikat (esim. muodossa ”toinen pelastuslaitos, sairaala”).

Mikä on virallinen työnimikkeesi?

KIELITAITO:

Valitse joka kohdasta parhaiten tämänhetkistä osaamistasi kuvaava vaihtoehto. Osio käsittelee ensin suomen kieltä ja sitten ruotsin kieltä.

SUOMI:

Puhuminen suomeksi:

- äidinkiellenasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kirjoittaminen suomeksi:

- äidinkiellenasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kuulunymmärtäminen suomeksi:

- äidinkiellenasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Luetun ymmärtäminen suomeksi:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kommunikaatio suomeksi työajalla erilaisissa työympäristöissä ja -yhteyksissä:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kommunikaatio suomeksi työajan ulkopuolella:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Mikä on helpointa suomen kielen käytössä?

Mikä on vaikeinta suomen kielen käytössä?

Onko sinulle luontevaa käyttää suomea työajalla? kyllä ei
 Onko sinulle luontevaa käyttää suomea työajan ulkopuolella? kyllä ei

Tarkastettiinko suomen kielen kielitaitosi työhönoton yhteydessä?
 kyllä, miten? ei

Koetko, että suomen kielen kielitaitoasi hyödynnetään työpaikallasi erityisellä tavalla? Mikäli kyllä, miten?

Koetko, että suomen kielen kielitaitoasi voitaisiin hyödyntää työpaikallasi vielä paremmin? Mikäli kyllä, miten?

Millainen opintohistoria sinulla on suomen kielessä ennen työuraa Pohjanmaan pelastuslaitoksella?

Millaisia jatkokoulutusmahdollisuuksia sinulla on ollut suomen kielessä työskennellessäsi Pohjanmaan pelastuslaitoksella?

Kaipaisitko lisää jatkokoulutusmahdollisuuksia suomen kielessä? Mikäli kyllä, millaisia?

RUOTSI:

Puhuminen ruotsiksi:

- äidinkielentasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kirjoittaminen ruotsiksi:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kuulunymmärtäminen ruotsiksi:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Luetun ymmärtäminen ruotsiksi:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kommunikaatio ruotsiksi työajalla erilaisissa työympäristöissä ja -yhteyksissä:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Kommunikaatio ruotsiksi työajan ulkopuolella:

- äidinkielen tasoinen
- erinomainen
- erittäin hyvä
- hyvä
- tyydyttävä
- välttävä
- en osaa ollenkaan

Mikä on helpointa ruotsin kielen käytössä?

Mikä on vaikeinta ruotsin kielen käytössä?

Onko sinulle luontevaa käyttää ruotsia työajalla? kyllä ei

Onko sinulle luontevaa käyttää ruotsia työajan ulkopuolella? kyllä ei

Tarkastettiin ruotsin kielen kielitaitosi työhönoton yhteydessä?

- kyllä, miten? ei

Koetko, että ruotsin kielen kielitaitoasi hyödynnetään työpaikallasi erityisellä tavalla? Mikäli kyllä, miten?

Koetko, että ruotsin kielen kielitaitoasi voitaisiin hyödyntää työpaikallasi vielä paremmin? Mikäli kyllä, miten?

Millainen opintohistoria sinulla on ruotsin kielessä ennen työuraa Pohjanmaan pelastuslaitoksella?

Millaisia jatkokoulutusmahdollisuuksia sinulla on ollut ruotsin kielessä työskennellessäsi Pohjanmaan pelastuslaitoksella?

Kaipaisitko lisää jatkokoulutusmahdollisuuksia ruotsin kielessä? Mikäli kyllä, millaisia?

KIELTEN KÄYTTÖ:

Työajalla käytän seuraavia kieliä:

- suomea
- ruotsia
- englantia
- muita, mitä? _____

Vapaa-ajallani käytän seuraavia kieliä:

- suomea
- ruotsia
- englantia
- muita, mitä? _____

Seuraavissa kahdessa kohdassa pyydän sinua arvioimaan suomen ja ruotsin kielen välistä prosentuaalista osuutta kielenkäytössäsi työssä ja vapaa-ajalla:

Työajalla käytän:

- 100% suomea
 90% suomea ja 10% ruotsia
 75% suomea ja 25% ruotsia
 50% suomea ja 50% ruotsia
 25% suomea ja 75% ruotsia
 10% suomea ja 90% ruotsia
 100% ruotsia

Vapaa-ajalla käytän:

- 100% suomea
 90% suomea ja 10% ruotsia
 75% suomea ja 25% ruotsia
 50% suomea ja 50% ruotsia
 25% suomea ja 75% ruotsia
 10% suomea ja 90% ruotsia
 100% ruotsia

Työajalla käytän suomea:

Puhuessani

- päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Lukiessani

- päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Kirjoittaessani

- päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Kuullessani puhuttavan

- päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Työajalla käytän ruotsia:

Puhuessani

päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Lukiessani

päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Kirjoittaessani

päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Kuullessani puhuttavan

päivittäin joka viikko muutaman kerran kk muutaman kerran vuodessa
harvemmin

Mikäli kirjoitat työssäsi toisella kotimaisella kielellä, kuka tarkistaa kirjoittamasi tekstin?

- sinä itse
 esimiehesi
 ei kukaan
 työkaveri
 joku muu, kuka? _____

Mikäli kirjoitat toisella kotimaisella kielellä, koetko tarvetta sille, että joku tarkistaa kirjoittamasi tekstin? kyllä ei

Työssäni Pohjanmaan pelastuslaitoksella olen huomannut, että jollain paikkakunnalla tarvitsee käyttää suomea enemmän kuin toisilla. kyllä ei

Työssäni Pohjanmaan pelastuslaitoksella olen huomannut, että jollain paikkakunnalla tarvitsee käyttää ruotsia enemmän kuin toisilla. kyllä ei

Millainen on vaikein tilanne, jossa olet joutunut käyttämään toista kotimaista kieltä työssäsi?

Onko sinulle koskaan käynyt niin, että työtilanteessa kohtaamasi henkilö tai potilas on ensin puhunut suomea, mutta vaihtanut sitten jostain syystä ruotsin kieleen? Mikäli kyllä, mistä syystä uskot tämän johtuneen?

Onko sinulle koskaan käynyt niin, että työtilanteessa kohtaamasi henkilö tai potilas on ensin puhunut ruotsia, mutta vaihtanut sitten jostain syystä suomen kieleen? Mikäli kyllä, mistä syystä uskot tämän johtuneen?

Mitä teet, jos huomaat, ettei kielitaitosi ole jossain tilanteessa riittävä?

Turvaudutko kielitaitoisen kollegoiden apuun? Mikäli kyllä, millaisissa tilanteissa? Mikäli et, miksi et? _____

KAKSIKIELISYYS SEKÄ SUOMEN JA RUOTSIN ASEMA SUOMESSA:

Ota kantaa väittämiin valitsemalla sopivin vaihtoehto (*täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, osittain erimieltä, täysin erimieltä, en osaa sanoa*)

1. Mielestäni osaan suomea tarpeeksi hyvin kyetäkseni hoitamaan työtehtäväni suomeksi
2. Mielestäni osaan ruotsia tarpeeksi hyvin kyetäkseni hoitamaan työtehtäväni ruotsiksi
3. Minun on helppo vaihtaa suomen kielestä ruotsiin
4. Minun on helppo vaihtaa ruotsin kielestä suomeen
5. Sekä suomen että ruotsin käyttäminen työssäni tuntuu työläältä
6. Jos minulla olisi mahdollisuus käydä suomen kielen kurssi, osallistuisin sille
7. Jos minulla olisi mahdollisuus käydä ruotsin kielen kurssi, osallistuisin sille
8. Pelastuslaitoksemme työntekijöillä on mielestäni riittävä suomen ja ruotsin kielen taito
9. Suomen ja ruotsin käyttäminen työympäristössäni on näkyvää
10. Työympäristössäni asioista tiedotetaan sekä suomeksi että ruotsiksi

11. Suomen kielen osaamisen merkitys vähenee jatkuvasti
12. Ruotsin kielen osaamisen merkitys vähenee jatkuvasti
13. Työssäni on tärkeä osata sekä suomea että ruotsia
14. Kaksikielisyys on rikkaus
15. Kaksikielisyys kuormittaa työympäristöni henkilöstöä
16. Koen tarvitsevani tulkkauksia työtehtävien suorittamiseen